

Thuróczy Gergely

„Ha jó az éjszaka, mulatni kell!”

Kuplékavalkád

mottó:

*Az én rózsám kupléíró,
Mondhatnám, hogy kuplényíró,
Folyton szerezh, folyton ír,
És ki beveszi, mindjárt sír.
A kupléi kissé zódek,
A viccei kissé blódek.
Példa ez a kis dalrefrén...*

(Weiner István: *Te drága bocikám!*)

Az alatt következő 15 kuplé előadására 2007. feb. 24-én szombaton került sor a Petőfi Irodalmi Múzeumban (PIM) Budapesten, a „Dzsessz te még az én utcámba” – Ragtime és kupléirodalom a Monarchia utolsó évtizedeiben (1896-1920) c. kiállításához kapcsolódó ragtime-utófansang keretében. Zenélt a Bohém Trió – Ittész Tamás vezetésével, közreműködött Simonyi Krisztina és Csőre Gábor színművész.

A válogatásnál elsődleges szempont volt, hogy többségében az 1910-es évekből származó, jobbára ismeretlen kuplészövegeket tárjunk a Tisztelt Publikum elé, bizonyítandó a Monarchia-béli gyorsan avuló slágerek és

a pesti flaszterhumor kapcsolatát. A szövegek többnyire szándékoltan blódek, ám egynémelyik átcsap az „olyan rossz, hogy az már jó” kategóriába is... Jelen összeállítás szándékaim szerint egyfajta keresztmetszetét nyújtja a boldog békeidős századforduló pesti éjszakájában (mulatókban, orfeumokban, kabarékban stb.) előadott kupléknak.

A kupléról röviden: párstrófás dalocska könnyed zenére, tréfás refrénnel. Jellemzője az időszerű célzásokkal telített, gyakran pikáns, ill. közéleti eseményekre, pletykákra, az éjszakai élet ismert figuráira stb. utaló szöveg, mely általában lényegesebb a dallamnál. Igazi hatása az előadón múlik, fontos eleme a beszédes arcjáték, esetenként a tánc, vagy akár a pantomim elemeivel egyetemben. A magyar kuplé legnevesebb előadói a Monarchia idejében Baumann Károly és Gyárfás Dezső voltak.

A kuplészövegeket is tartalmazó kottákat a Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány (JOKA) bocsátotta rendelkezésemre. Külön köszönet illeti Simon Géza Gá-

bort, akivel együtt jegyezzük a magyar művelődéstörténet – a magyar ragtime-éra – e kevéssé kutatott, ám annál érdekesebb fejezetét bemutató PIM-béli ragtime-kiállítás forgatókönyvét (megnyílt 2006. április 27-én). Akit részletesebben is érdekel a jazz közvetlen előzményének tekinthető ragtime, ill. a pesti kuplé, annak a www.pannonjazz.hu, a www.jazzkutatas.eu és a www.szineszkonyvtar.hu honlapokat ajánljuk.

A kupléirodalmat gondozta, ill. a *Kuplékavalkád*ot összeállította Thuróczy Gergely irodalmi muzeológus (PIM).

Az alábbi kuplé archív felvételtől hangzott el. A mai szemmel nézve PC-nek nem igazán nevezhető Heltai-szöveg érdekessége, hogy a refrén – mely egyszersemind a műfaj kigúnyolásának, önparódiának, egyfajta metakuplénak tekinthető – mondhatni irodalomelméleti tanulságokkal is bír, s a mindenkori slágerek hatásmechanizmusát, a befogadók pszichológiáját ragadja meg pár sorban („Mindig a rím a fő! / A nóta főz, a nóta győz, / Tartalma bármi bamba, bösz, / Elkábít, mint a gőz.”). Ez pedig alighanem 100 esztendő alatt sem változott – hallgatói szempontból nagyjából ugyanott tartunk, mint annak idején: bugyuta szöveg+fülbemászó dallam=slágerlistasiker...

A PIM ragtime-kupléirodalmi kiállításának egyik kulcsfogalma az egzotikum: a XIX. század végén a Monarchiában is egyre inkább igény mutatkozott a különleges kultúrtermékek fogyasztására, a honi publikum már nem érte be feltétlenül a sírvigadós-cigányzenés kocsmái mulatozással. Ekkoriban jelentek meg Pesten az igényes és változatos szórakoztatást nyújtó mulatók – korabeli szóval élve az orfeumok –, ahol az artistákat, állatszámokat, kuplékat, zenekarokat stb. felvonultató (nemritkán tucatnyi vagy annál is több produkcióból álló) műsor mellé vacsorát is kapott a szórakozni vágyó polgárember. És ekkortájt, Pesten főleg a millenniumi ünnepekhez kapcsolódóan bukkantak föl nagyobb szám-

ban az Európa-szerte turnézó külföldi társulatok, az amerikai zenét, így idővel ragtime-ot is játszó muzikusok, „néger kómikusok”, akik részben az 1910-ben 15 évnyi működés után lebontott pesti mulatóváros, a 70 ezer(!) négyzetméteren épült Ős-Budavárában léptek föl.

Itt jegyezzük meg, hogy a korabeli, 100 évvel ezelőtti (sajtó)nyelvben a „néger”, „nigger”, „cigány” stb. kifejezések nem hangzottak pejoratívan. Maga Ady Endre is, párizsi újságíróskodása alatt az ottani szórakozóhelyeken „bolond nigger nótákat” hallgatott, ami alatt minden bizonnyal ragtime-ot vagy cakewalk-ot kell érteni.

Végül még egy magyarázat a „Hogyha lelkünk dalra szomjas, bús fülünk ha dalt kíván: / Néger nótát fúj a banda, négerül húz a cigány.” sorokhoz. Jó 100 esztendővel ezelőtt, amikor a ragtime fölbukkant az Óvilágban, Európában és értelemszerűen Magyarországon sem voltak ragtime-muzikusok. A Monarchiában két zenészréteg vállalta az újmódi zene előadását – minderről 90-100 éves gramofonfelvételek is tanúskodnak. Egyfelől a katonazenészek (nagy létszámú fúvószenekar), másfelől a Monarchia egyik legfőbb kulturális exportcikkének tekinthető, méltán világhírű magyar cigánymuzikusok (kislétszámú vonóseggyüttes), akik hallatlan muzikalitásuk és virtuóz hangszertudásuk okán akár „filhallás” után is bármit képesek voltak eljátszani.

Heltai Jenő–Louis A. Hirsch:

*Csak négerül*¹

Énekli Ferenczy Károly²

*Mit nekünk a régi módi, finom gávott,
menüett?*

*Szebb annál a nigger nóta, és a nigger
táncduett.*

*És a nigger, hogyha dzsiggel, és ha sikkal
énekel,*

*Szédülünk a boldogságtól, a magyarnak
több se kell.*

*És hozzánk az Újvilágból egy-két nóta
átkerül,*

*Éjjel-nappal, lelkesedve, ezt daloljuk, nig-
gerül:*

[Refrén:]

Böském az én üdvöském,

Forró szerelmem ő!

Lenkém, te kis mindenkém,

Huncut, de drága nő!

Zsuzskám, te drága fruskám –

Mindig a rím a fő!

A nóta főz, a nóta győz,

Tartalma bármi bamba, bósz,

Elkábít, mint a gőz.

*Hogyha lelkünk dalra szomjas, bús fülünk
ha dalt kíván:*

*Néger nótát fúj a banda, négerül húz a
cigány.*

*Kintornából, gramofonból nem hallatszik
semmi más:*

*Nigger nóta, nigger táncok, egyiptomi új
csapás.*

*Ettől szédül minden ember, ettől gyötri
szörnyű láz,*

*Messze kint, a Hortobágyon ezt dalolja a
kanász.*

A PIM-béli kiállítás címadó darabja 1919-ből. Érdekessége, hogy a kotta címlapján elírták a címet (a belsejében már nem!): „dzessz” – „DZ”-vel. Vélhetően ez azért nem tűnt föl akkoriban, mert a „dzessz” szó egészen új volt. Magyarul tudomásunk szerint először 1919-ben írták le, és kifejezetten egy új divattáncot jelentett (a ragtime-zenére járt one-stephez, foxtrotthoz, macsicshoz stb. hasonlóan), nem pedig a mai értelemben vett átfogó zenei irányzatot.

A kotta címlapgrafikáján épp Gyárfás Dezső járja a dzsesszt egy hölgygel (a PIM-béli kiállítás meghívóján is szerepel). Itt fontos megjegyezni, hogy a korabeli szemgyönyörködtező, olykor művészi kották többsége egyedi kottagrafikával készült, azaz egy adott előadóművész egy adott szórakoztatóhelyen előadott produkcióját vette meg a vásárló (mindez a címlapon olvasható is), nem pedig egy „személytelen” kottát, mint az manapság dívik. Akkoriban ugyanis a kupléénekesek estéről estére egyetlen (siker)számmal léptek föl, szerződés kötötte őket abban, hogy azt másutt nem adhatják elő – egészen addig, míg aztán át nem nyergeltek egy másik kupléra.

Harmath Imre–Márkus Alfréd:

Dzsessz te még az én utcámba!

(Doll Jazz)

Gyárfás Dezső óriási sikerű táncos száma a Fővárosi Orfeumban

Nyugaton Páris, London, Csikágó

Most egy ujmódi táncot imádó

Kauboj cipők is csak ezt ropogják,

Finom bárban topogják.

Nálunk is ó de csuda divat lesz,

A neve nem macsicsó, hanem: dzsessz!

Mindenki így dalol majd a parketten,

¹ Archív gramofonlemez-felvétel nyomán lejegyzett szöveg.

² Újabb kiadása: *Ujjé, a ligetben nagyszerű...* Az Első Magyar Hanglemezzgyár budapesti felvételeiből c. CD-n, 7. track; Pannon Archiv PA6666; Bp., JOKA, 2002

Mikor suungot vesz! Óh!

[Refrén:]

Dzsessz Te még az én utcámba be bábám,

Neved zokogva kántálom,

Dzsessz Te még az én buta cipőm után,

Mint egy orángután

A majombálon,

Dzsessz Te dadogja minden epernyi száj,

Gyere cicám riszálj vélem,

Gyerünk! Gyerünk! Gyerünk a ragyogóját,

A padlót ma kikefélem.

[Refr.]

Berlinbe járja szőke porosz lány,

S a Szaharába minden orosz lány,

Ropják a Montblank alatt, a csucsán,

S a konyhában a Julcsám.

Nem lesz blamázs, ha minden magyar tyúk

Most a darázs derekát, a karcsút

Farsang előtt a dzsesszre dresszírozza,

S fülünk ettől zúg. Oh!

[Refr.]

Bocsánat ó, hogy most itt belépek,

De csak ha nézem, akkor elégek,

A karom ó de nagyon kitárom,

Biz én meginvitálok.

Gyere babám egy dzsesszset kivágunk,

S egy boldog új dzsessztendőt kívánunk,

Bujjon a bú pokolba, már tánc közben

A mennyekbe szállunk.

Dr. Weiner István (?–1940), a „Kuplékirály”, a kor talán legjobb kuplészővegírója, emellett kiváló zongorista és dalszerző életéről szinte semmit sem lehet tudni: a századforduló pesti éjszakájának egyik legnépszerűbb figurája nyomtalanul kopott ki a kortársak és az utókor emlékezetéből.

Weiner István–Egbert van Alstyne:

Ha jó az éjszaka mulatni kell!

A Royal Orfeum műsorából Gyárfás

Dezső óriási sikerű duhaj nótája

A nappalt úgy átaluszom,

Mint a mormotér.

De ha leszáll az éjszaka,

Felébred a vér.

Előbujok az ágyamból,

Megreggelizem.

Mulatni mék, mert hát nekem

Ez az életem!

Igy élek vígan.

És ez a jelszavam:

[Refrén:]

Ha jó az éjszaka, mulatni kell!

Mulatni kell!

Mulatni kell!

(Na ja, mert)

Rövid az élet, hát mulassuk el.

Rövid az élet, mulassuk el!

Bejárom a kabarékat,

Orfeumokat.

Egy-két jó tyúk a számomra

Mindenütt akad.

Pezsgő mellett, cigány mellett

Főzni jól lehet.

Vagy én főzöm meg a nőket,

Vagy ők engemet!

Pezsgő, tyúk és dal!

Igy boldog a magyar!

[Refr.]

Barátaim ijesztgetnek,

Hogy rövidesen

Hogyha meg nem javulok, hát

Nagy baj lesz velem.

A jó öreg Lipótmező

Lesz az otthonom.

Ott játszom majd dominót és

Fekszem hasamon.

Na hát javulok?

Szépen javulok!

A kor számos „komoly” költőjéhez hasonlóan Szép Ernő sem vetette meg a biztos megélhetést nyújtó „könnyed” műfajt. Az 1918-as *A magyar kabaré tízéves antológiája* című gyűjtemény előszavában így írt a kuplék ihletősz-tönző gazdasági vonatkozásairól:

„A költő gyönyörködtetni szeretné az emberiséget. De nincs emberiség, hanem közönség van. És a közönség többet kíván a gyönyörködésnél: jól akar mulatni. Már most itt lett ez a kabaré s tíz forintnál kezdte a fizetést. Emlékszem, az a vidéki színész-fia-talemler bejött a szerkesztőségbe s zászlaja alá toborzott bennünket, akik versírásról voltunk ott nevezetesek. Szóval a kabaré megnyílt és jól ment, és tíz, tizenöt, huszonöt és a vége felé, a világbéke utolsó esztendeiben ötven pengő forintot is kaptunk már a kupléért, vagyis szövegért vagy még szakszerűbben mondva: szá-mért. Számnak hívták a költeményt a kabarénál.”

Szép Ernő–Weiner István:

Óh Sári, ne izélj!

A Modern–Szinház–Kabaret műsorá-ból, éneklí Vörös Ily és Sólyom Már-ton

*Olvashatták a lapokban Pesten a minap:
Kedve jött kivándorolni Fedák Sárinak.
Hiába a nagy dicsőség, szerep és va-
gyon,
Unom én már Budapestet, unom én na-
gyon!
Cunárd Lájnnak³ nem volt még ily híres
utasa!
Kivándorol Beregszászból New-Yorkba
Zsazsa.
Amerikának is kell már engem látnia,
Leszek hát külföldön élő nagy hazánk fia.*

*[A refrain egy úr éneklí a nézőtéren és
megismétli az egész közönség:]*

Óh Sári, óh Sári!

Ezt nem fogod csinálni!

Na ne légy kegyetlen és kevély,

Ne hagyd el minket, itten élj!

Na Sári ne izélj!

Óh Sári ne izélj!

*Köszönöm a szívhez szóló szép marasz-
talást,*

*Tudtam, hogy fenyegetésem tesz majd
bús hatást.*

*Hiszen fájó szívvel hagyom a hazámat
itt,*

*Szeretem a közönségem, szeretem Lacit.
Mégis, mégis beszüntetem A víg özvegyet,
Sok dollárért, milliárdért New-Yorkba me-
gyek.*

*Rockefedák lesz belőlem, sajnálom, de
mék,*

Hiv a dollár, itt maradnom lehetetlenség!

[Refrén:]

Óh Sári, óh Sári!

Ezt nem fogod csinálni!

Lesz hát pénz is, akármennyi,

Eladjuk az inget, ne félj!

Na Sári ne izélj!

Óh Sári ne izélj!

*Tudtam, tudtam, hogy marasztal az egész
terem,*

*Hisz a pesti közönséget én jól ismerem!
Ne féljenek, fojtsák vissza hát a könnye-
ket,*

*Hisz van eszem csak próbára tettem
önöket.*

*Úgy-e? Nagyon megijedtek, hölgyek és
urak,*

*Elég esze van Zsazsának, ezt akartam
csak!*

*Látom úgyse engednének, jó fiú vagyok,
Jó lesz hát a magyar pénz is, itthon ma-
radok!*

³ Cunard Line – hajózási társaság.

[Refrén:]

Óh Sári, óh Sári!

Tudtuk, hogy lári-fári

Viccelsz mindig és a jegy elkél,

Nem unsz te meg minket, ne féjl!

Na Sári ne izélj!

Óh Sári ne izélj!

A magyar nyelvterületen *Medve-tánc* (németül *Bärentanz*) néven futó kuplé nem más, mint Irving Berlin (1888–1989) napjainkban is népszerű *Alexander's Ragtime Band* című, 1911-es örökzöldje. Idehaza 1912-ben lett slágerré: nyilvános előadása után egy hét sem telt bele, és már gramofonfelvételt készítettek belőle. (Ezt pár éven belül még több mint egy tucat követte!) Az eredeti angol szöveg valóban egy ragtime-együttesről szól („It's the best band in the land”), ám a pesti változatoknak semmi közük sincs bárminémű zenekarhoz. Ami jelzi a Heltai kapcsán már érintett korabeli slágergyártás egyik sajátosságát („mindég a rím a fő”): a „fordítók” nem zavartatták magukat, vették az éppen divatos dallamot, és aktuális szöveget írtak hozzá. Azonban előfordult, hogy honi dalszerzőink a külföldi zenemotívumokat csak alapanyagul használták („egy ismert dallam felhasználásával szerzé” – áll a kottákon), vagy pedig ők írták a szöveget és a dallamot is (Weiner István, Zerkovitz Béla stb.).

A „legdivatosabb pesti nóta” népszerűségére az is jellemző, hogy 1912 táján rövid időn belül három különböző szöveg született Irving Berlin dallamára. A most következő változat szerzője Bródy István (1882–1941) színigazgató, akinek 1940-es, *Régi pesti dárídók* című visszaemlékezése fontos forrás a monarchiabeli Pest éjszakai életének, a századelő magyar show-business megismeréséhez. Bródy szövege élőben szinte előadhatatlan, döcögős: a

szinkópált ritmusú dallam és a magyar prozódia sajátosságait tükröző szöveg szinte köszönőviszonyban sincs egymással (Ittzés Tamás főbohém becsületére legyen mondva, megpróbálkozott eléneklésével, de majdnem beletörött a nyelve...). Ennek ellenére a nóta témája, a nyelvi humor és a szójátékok végső soron egy jópofa kuplét eredményeznek.

Bródy István–Irving Berlin:

Medve-tánc [Alexander's Ragtime Band]
Legdivatosabb pesti nóta!

*Ha jön a tél, aki csak él,
Aki csak épp a lábát bírja
Ihaj-csuhaj! Szörnyü duhaj,
Van nagy hangulat! Táncol és mulat.
A zsuromon, a bálokon,
Én vagyok, én az elsőtáncos,
S légfőbb táncom nekem a medve-tánc!*

*Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Táncol gróf, borbély, finác,
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Még többet mondd, mit kívánc?
Én elő morgok nékik,
S dirmeg-dörmög mindenik,
S medve-tánc járja másnap reggelig,
Sőt, mind, medve-cukrot eszik,
Jól teszik!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Néha sok bajból kiránc!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Te vagy a szerelmi lánc!
Összekötöttél engem,
Meg egy kis lányt,
Ez lásd a fő!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Már a többi allezánc!⁴*

*Én meg a lány, ez nem talány,
Mi együtt medve-táncot jártunk,*

⁴ Alles eines - mindegy (ném.).

Lassan, tunyán, de nem csunyán,
Szinte hidegen, mint két idegen,
„No aranyos – mért oly fagyos?
Hiszen nem jegesmedve-tánc ez,
Nézzen hát rám, ha szeret, melegen!”

Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Meglíbben a szoknyarác,
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
„Szólj hát szivem mit kívánc?”
„Ne légy drága olyan fád,
Az öreg Beer a papád, –
Hát a házát a köruton hagyja rád
Aztán az áldást adja rám,
S terád!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Minden bajból most kiránc!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Te vagy a szerelmi lánc!
Összekötöttél engem,
Meg egy kis lányt,
Ez lásd a fő!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Már a többi allezánc!

Az öreg Beer, szólni nem mer,
Magában dörmög, mint egy medve,
Mást nem tehet, hát mit tehet,
Itt a hozomány, tied a leány!
De kikötöm, hogy örööm,
Legyen bennetek nemsokára,
Egy kettő, s itt legyen a medvebocs!

Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Táncol gróf, borbély, finánc.
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Még többet mondd, mit kívánc?
Ha lesz egy kis klápecünk⁵
Becscs'szavamra úgy teszünk,
Majd abból is medvetáncost nevelünk,
És más táncot leverünk!
Leverünk!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
A csávából majd kiránc!

⁵ Klápec (vö. nyöszörgései...): fiúcska, kis-krapek, gyerek (szláv).

Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Te vagy a szerelmi lánc!
Összekötöttél engem,
Meg egy kis lányt,
Ez lásd a fő!
Óh medve-tánc! Óh medve-tánc!
Már a többi allezánc!

Első ránézésre furcsának hat, hogy Weiner István *Medvetáncza* egy Gésák című operett táncbetétje. Sydney Jones operettjének többedszeri felújítása során a színreállító úgy gondolta 1912-ben, hogy valamivel föl kellene dobni az akkor másfél évtizedes színpadi művet. Az *Alexander's Ragtime Bandre* esett a választás, ami fölötébb szerencsésnek bizonyult, mivel-hogy a kuplé pillanatok alatt slágerré vált Pesten, számtalan kottakiadásban jelent meg. És nem is akárki kettőse táncolta-énekelte az operettben duóvá alakított számot, hanem a kor két szupersztárja: Fedák Sári és Rátkai Márton (annak rendje-módja szerint – kimonóban). Lám-lám, miből lesz a cserebogár...

Itt hívom föl a figyelmet arra, hogy ez a pesti gésa-medvetánc jelenség egy napjainkban divatos fogalom, a multikulturalizmus majd évszázados meglétére figyelmeztet. Mert ugyebár az eredeti amerikai néger zenére írott *Alexander's Ragtime Band* egy orosz birodalmi zsidó, Irving Berlin⁶ szerze-

⁶ Orosz származású amerikai zeneszerző és szövegíró. Még a cári időkben, Israel Isidor Baline néven született 1888-ban a szibériai Tyumenyben, ahonnan a család 1893-ban kivándorolt az USA-ba. S bár több mint 101 esztendeig élt és számos siker fűződik a nevéhez (hollywoodi filmzenéket írt, a Broadway ünnepeit szerzője lett), igazából nem tanult meg kottát írni-olvasni. Az *Alexander's Ragtime Band* lett a legsikeresebb dala. New Yorkban hunyt el 1989-ben.

ménye, melyet egy angol zeneszerző, Sydney Jones japán témájú operettjében a beregszászi Fedák Sári vitt sikerre Pesten... És hogy még teljesebb legyen a kép Gésák-ügyben, s ne legyen kétségünk a pesti humor életrevalóságáról, még egy érdekesség. Az eredetileg Gésák, vagy egy japáni teaház története (mellesleg Kosztolányi Pacsirtájában is szereplő) operett paródiájaként egy régi színlap tanúsága szerint A Gézák, vagy: egy tabáni kávéház története c. opus is megszületett...

Weiner István–Irving Berlin:

Medvetánc

[*Alexander's Ragtime Band*]

A Gésák tánczbetétje. Előadják: Fedák Sári és Rátkay Márton

[1. vsz.:]

Vuncsi:

*Drága szívem te mindenem,
Nézd csak az én foxterriőröm!
Nem vagyok-e rém elegáns?*

Mimosa:

*Micsoda ruha!
Micsoda szabás.*

Vuncsi:

*Ez a finom redinguta!
Ezek a keztyűk!*

Mimosa:

Minden rém fess!

Vuncsi:

Érted mindent megteszek csak te szeress!

[Refrén:]

Mimosa:

*Cserebogár!
Cserebogár!*

Vuncsi:

A szívemben forró nyár!

Mimosa:

*Cserebogár,
Cserebogár!*

Eleped lelkem mindjár!

*Eszem aztat a te szép kicsi piros ajakad!
Csókolom, édes a füled, a nyakad.
Ne várass, hisz minden percért kár.*

Vuncsi:

Gyere már!

Mimosa:

*Cserebogár,
Cserebogár!
A szívem már másra vár.
Cserebogár,
Cserebogár!
Mibelőlünk nem lesz pár.*

Vuncsi:

*Öregem elkéstél, mert van már nekem
rég más babám!*

Mimosa:

*Cserebogár,
Cserebogár!
Ne kurizálj⁷ mert úgy is kár!*

[2. vsz.:]

Mimosa:

*Drága szívem te énnekem,
Ne haragudj, de így sem tetszel.*

Vuncsi:

*Jaj Istenem, jaj Istenem!
Ugye nem igaz.
Viccelsz te velem!*

Mimosa:

*Hogyha mozogsz, hogyha forogsz,
Akár a medve, ép úgy ugrálsz.
És a táncod olyan mint a medvetánc!*

A Vuncsi–Mimosa-féle *Medvetáncz* kottája Rózsavölgyinél jelent meg, s egyszersmind ebben található A *medvetánc paródia* szövege is. A paródia egyértelműen jelzi egy nóta népszerűségét, hisz a kuplék akkoriban százsámra teremték, mondhatni gyorsan elavultak, s csak a legsikeresebbek érték meg a kifigurázást. A régi kottákon található copyright-dörgedelmek egyike például így hívja föl a figyelmet a jogtiszta műélvezetre: „Ezen zenét vagy

⁷ Kurizál – udvarol.

szöveget nyilvánosan előadni, utánnyomni, lefordítani, parodizálni, átírni és fonograf vagy grammofonra alkalmazni csak a szerző engedélyével szabad!" Nyilvánvaló, hogy a parodizálás a korabeli gyakorlatban egy kuplé „üzemeltetésének” bevett gyakorlata volt.

Jacques Aalbach, nevét meghazudtolóan, magyar származású színész-énekes. Az első, külföldön is elismert magyar művészek (korabeli szóval: artisták) egyike. Életéről nem sokat lehet tudni: az 1930-as Színészeti lexikon-ban ez áll: „A háború utáni években halt meg.”

Weiner István–Irving Berlin:

A medvetánc paródia

Éneklő Aalbach a fővárosi orfeumban

*Van én nekem
Becses nejem
Kitelne tán őt is belőle
Most lefogyott,
Soványodott
De még mindig nyom
Százötven kilót.
Tornázni jár,
Alig zabál,
Végigcsinál százféle smoncát⁸
Most a táncsal
Fogyasztaná le magát.*

[Refrén:]

*Gyere ide, gyere ide
A medvetáncot járjuk el.
Oly divatos, oly zamatos
És engemet úgy érdekel.
Fogd meg a derekamat
Meg a picit kezemet
Rázd fiam össze jól a beleimet
Ő ez nekem csak is jól tehet.
Most jobbra ránts, és balra rántsz*

*És ez a híres medvetánc.
Most jobbra vonsz, most balra vonsz,
Most felemelsz, aztán lenyomsz
Táncolj le husz kilót rólam
Édes medvémm!
A medvetánc, a medvetánc
Az csupa báj és elegánc.*

*Reggelire
Táncolni kezd
Medvetáncot jár éhgyomorral
Vigan járja
Pongyolába
Amíg megdagad
A picit lába.
Éjjel mikor
Még aluszom
És hortyogok akár egy ágyú.
Ő felébred
Kicsiklandoz az ágybú!*

[Refrén]

*Láttam hogy ez
Igy nem mehet
Kicsaltam őt az állatkertbe
Belöktem őt
A drága nőt
A medvék közé
Be a ketrecbe.
Tudják mi lett?
Meg sem ijedt,
Odalépett szegény medvéhez:
Nevem – Kleinné,
S arra kérem kegyedet:*

[Refrén:]

*Ach Herr von Beer, ich bitt' Sie sehr,
A medvetáncot járjuk el...*

Weiner István pajkos szövegének címében ismét fölbukkan a már jól ismert medvetánc terminus. És, akár csak az előző példák esetében, itt is egy valóban létező táncról van szó. Ez pedig nem más, mint a cakewalk (kalácstánc), a XIX. század első fe-

⁸ Smonca: macera – üres fecsegés, semmi-ség, rizza (ném).

lében az amerikai néger rabszolgák körében kialakult, groteszk mozgású tánc. Nevének eredete oda vezethető vissza, hogy a rabszolgák szórakozásképp egymásnak táncoltak, háziverenyeket rendeztek, és a legtechnikásabb táncos, aki a legmókásabban járta, jutalmul egy kalácsot kapott. A XIX. századi szalontáncokon, elsősorban a keringőn edződött európai közönséget valósággal sokkolhatta ez a csipőriszálást, lábrázást stb. is alkalmazó „illetlen” párostánc, mely egyes elemeiben valóban a medve mozgására emlékeztetett. És most ismét Fedák Sárít idézzük meg, ti. ő volt az első magyar művész, aki cakewalkot táncolt nyilvánosan. 1929-es *Beszélgetések a barátommal* című visszaemlékezésében 1902-es kezdeményezéséről így ír: „Akkor táncoltam először 'cake-walk'-ot, mindenki rettenetes megbotránkozására.”

A *Jer ide kicsi szépem...* szerzemény eredeti címe *Grizzly Bear Rag*, tehát valóban egy „medvés” kupléval van dolgunk. Az viszont némi magyarázatra szorul, hogy alcímében „Az új medvetánc”-ként emlegetik. Ennek magyarázata pedig nem más, mint hogy akkoriban igencsak divatosak lettek a „nigger nóta, nigger táncok”, a „medvetánc” pedig mondhatni márkanévvé avanszált, valóságos „húzóágazattá” nőtte ki magát. Így aztán a mindenkori kiadó a siker reményében a „medvetánc” hívószóval próbálta meg becserkészni vásárlóközönségét. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a századelőn számos kompozíciót illettek „rag-time”, illetve „rag” névvel, holott nem voltak azok, más szerzemények nevében viszont nem szerepelt effajta kitétel, mégis ragtime-nak tekinthetők.

K. Solti Hermin (1889–1966) színművész és kupléénekes, az első magyar

dizőzők egyike. Sajátos előadói stílusának zamatát a palócos tájszólás és enyhén hisztérikus orgánuma adja. Férjével, Király Ernő operettszínésszel együtt a harmincas években kivándorolt az USA-ba, Hollywoodban hunyt el.

Weiner István–Geo Botsford:

Jer ide kicsi szépem...

(Az új medvetánc)

A Royal-Orfeumban énekli K. Solti Hermin és Dezsőfy László

A világ most egy új táncért bolondul,

Táncolják a párok,

Vidáman, bolondúl.

Medvetáncot jár a falu, a város.

Furcsa egy tánc,

Hanem nagyon mulatságos.

Régen szerettem volna már megtanulni,

Akad is tanárom: egy csinos kis urfi.

Lakására hívott,

Különórát adott,

S a táncra így oktatótt.

[Refrén:]

Jer ide, kicsi szépem!

Fond karod a nyakam körül,

Medve bácsi annak örül,

Jer ide üdvösségem!

Hajtsd a fejed a keblemre,

Annak örül a vén medve.

Én vagyok a te medvéd,

Jaj, ne vedd el a kedvét!

Érzed-e hogy odáig van, annyira szeret,

A te medvéd tégedet!

Az én uram már egy kicsit vénecske,

De azért szerelmes,

Akár egy vén kecske.

Boldog hogyha megérinthez kezével,

Öltözés nélkül

Felfalna a két szemével.

Multkor épen toalettet csinállok,

Csipkés kis nadrágban, miderben állok.

Betoppan a férjem,
Csókolja a térdem,
S azt lihegi én nekem:

[Refr.]

A jó öreg Beer Jakabot ismertem.
Most kint van állásban
Az új állatkertben.
Ő és neje medvebőrbe bevarruva,
Ott morognak
Egész nap a barlangba'.
Este vége van a munkaidőnek,
És már nem a medvék, csak a jambók⁹
bögnék.

Igy szól a Beer Jakob:
„Ha már medve vagyok,
Medvetáncot járhatok.”

Sajátos megoldás a hu!-jé!-hé!
„rímkontrák” alkalmazása a sorok végén. Az egész szöveg, témájával és minden „blattolt” rímével egyetemben olyan hatást kelt, akár egy mai rap-szám (ellenben hozzáértők szerint a dallam szóra sem érdemes).

Kovács Kálmán–Grósz Alfréd:

*Satana-trott*¹⁰

A Kis-Komédia műsorán előadja: R. Türk Berta és Sarkadi Vilmos

[Férfi:]

Én vagyok a pesti ördög!
Rettenetes iszonyú – „hu”,
Megannyi regény a flörtök,
Mit produkál e fiu – „hu”.

[Nő:]

Nincs is e világnak kerekén
Ilyen bűbajos csudás alak,

És Lipócia kellő közepén
Még a veréb is ezt zengi csak: Zsakk!

[Refrén:]

Jöjj ide Zsakkom,
Ördögi blattom,
Légy mumusom a babám,
Ördögi csóknak nincsen párja,
Angyali nőt is az ördög várja.
Ördög Zsakkom,
Csókcsuda blattom,
Jól szabott zsuraadonisz,
Hoci a szád ide szentem,
Csókod menten
Mennybeli pokolba visz!

[Férfi:]

Nap, nap után száz kaland vár,
Százezeregy randevű – „hu”,
Hangadó elem a strandnál,
Itt ez a remek fiu – „hu”.

[Nő:]

Szép szeme sugára babonáz,
Mikor a nőre rákacsint,
S az ilyfajta legény nem hadonász,
Annak bedőlnek recept szerint, mind.

[Refrén]

[Férfi:]

Lábam az direkte táncos,
Pont á la Nizsinszkyé¹¹ – „jé”,
Rugkapál akár egy táltos,
Látszik nem pitinszkié – „hé”.

[Nő:]

Táncos kis ördög oly mumusos,
Olyan valódi „Satana Trott”.
Nos, mutassuk be, így lesz divatos,
Gyere hamar az időt ne lopd, ropd!

Székely Aladár az egyik legjelentősebb magyar ragtime-zongorista és

⁹ Jambó: olasz népezenész; vándor énektársulat tagja, „kornykátor”.

¹⁰ Ördöglépés, sátánjárás. Kottájának címlap-grafikája a 2007. feb. 24-ei ragtime-farsang szórólapján szerepelt (emblematicus!..).

¹¹ Vaclav Nizsinszky (1889–1950), világhírű orosz balett-táncos, felesége Pulszky Romola (1891–1978) magyar balett-táncosnő.

-komponista. Életéről szinte semmit sem tudhatni: az első világháború után vándorolt ki az USÁ-ba, és Chicagóban halt meg 1928-ban.

Kalmár Tibor–Székely Aladár:

Van nekem egy tucat... (Rag-time)

Van ugyebár sok leányzó, akinek néhány jó parthie-ja virágzó,

De nekem nem kell e lánc ó,

Szabadság a fő.

Mivel a szívem csapongó, ez bizony nagyon jó, s így vagyok amondó:

Egy tucat urat hön imádok én,

És bolond belém mind szegény;

[Refén:]

Udvarlóm van tizenkettő, mindegyikük szekiroz és molesztál,

Szivkamrácskám így nem meddő, de beférnek efféle csekély számú szivrokonok.

Kettő-három volt a nyáron még csupán,

Nincs egy szabad pillanatom

Délután mind

Randevura vár én rám.

Van nekem egy tucat, van nekem egy tucat, van nekem egy tucat

Rózsám.

Kifiguráztam ma őket, a csúf hitszegőket, akik így bedőltek,

De újra hozzám szegődtek,

Követtek tovább.

Egy mozigépet hozattam s a korzón kacagtam, mikor lekaptam.

És azóta ó, csupa büszke vágy

E csókos részvénytársaság:

A Texas-völgyi aranyvirág semmitmondó szövege szép példája annak, hogy a tengerentúli tömegkultúra hatott már a '10-es években is: minden, ami amerikai, csakis jó és izgalmas lehet. Így aztán napjainkban

főleg a hollywoodi álomgyár hatására Európában kialakult hamis Amerika-kép gyökereiből is kapunk egy kis ízeletet, úgy jó kilencven évvel korábbról. Hisz a kuplé szerzője egyebet sem tett, mint vadnyugati paneleket kombinált a magyaros operettfilanggal: vad sziklák ölen csókos cowboylány tipegi tüzes csábtáncát. Olyan rossz, hogy az már jó...

Pártos Jenő:

Texasvölgyi aranyvirág (Texas-rag és fox-trott)

Szövegét írta és zenéjét szerző: Pártos Jenő

A Royal Orfeumban éneklük és táncolják: Pártos Jenő és Eleky Anny

[Fiú:]

Nagyvárosban vidám az élet ujjong a nép, Minden házban zsbongó ének, ez már nem szép!

Mily mesés lehet most túl a tengeren vad sziklák ölen.

Hol vágyva és epedve, egy cowbojlány tipegve jönne felém!

[Refrén:]

Bäby! Bäby! Texasvölgyi aranyvirág!

Bomlik érted akárki lát,

Jöjj vélem,

Hiszen a tiéd a nagyvilág!

Bäby! Bäby! Texasvölgyi tündérbabám.

Arcod forró tüze éget,

Gyönyörűket sugok néked:

Hallgass rám:

Bäby! Bäby! Texasvölgyi kicsiny leány!

[Leány:]

Hogyha alkony terül a tájra s nem zúg a szél,

Texas völgyén egy csókos lányka vad táncra kél!

[Fiú:] *És míg ügyesen, lázasan, tüzesen csábtáncot jár,*

Egy ifjút átkarolva, szerelmesen dalolva
 ezt zengi már:

Újból Fedák Sári, aki ezúttal csak
 mint mellékszereplő bukkan föl, a
 prímét a manapság akár „szuper-
 sztári asszisztens” terminussal is il-
 lelhető rátarti szobalány viszi, s a
 csipkelődő szöveget minden bizony-
 nyal valós személy(ek) ihlethették.
 A kuplé magyarnótás dallamát a kot-
 ta címlapjának tanúsága szerint bi-
 zonyos Imrey Kálmán írta. Ő pedig
 nem más, mint a fiatal Kálmán Imre,
 a későbbi világhírű operettszerző.
 Ám ekkoriban még komolyzenei pá-
 lyafutásról álmodott, majd zenekri-
 tikus lett, s huszonévesen írta meg
 az *Én vagyok a Fedák Sári szoba-
 lánya* zenéjét. Sikert aratott, amit
 szégyellt, elvégre a Zeneakadémi-
 ára járt... A másik rejtőzködő: Elta
 – azaz Heltai Jenő. 100 év távolából
 nehéz eldönteni, hogy ez a fenenagy
 mimikri csak egy poén, szerepjáték
 vagy némi önkritika is (hogy azt ne
 mondjam: önmimikritika) érezhető
 a cselédszemélyiségi jogok cikizése
 okán.

**Elta [Heltai Jenő]–Imrey Kálmán
 [Kálmán Imre]:**

Én vagyok a Fedák Sári szobalánya
 A Cabaret műsorából

*Hej, be sok száz szobalány van Budapes-
 ten,*

*Hanem azért nálam külömb nincsen egy
 sem,*

Nekem van a legszebb blúzom,

Nyakig dicsőségben úszom,

Az állásom kincsesbánya,

[Refrén]:

*Én vagyok a Fedák Sári, a Fedák Sári
 szobalánya.*

*Ismer engem Budapesten minden színház,
 Ahol csak a kisasszonyom este színjátss,
 Nekem minden szerző bókol,
 A direktor kezet csókol,
 S körmeimet megcsodálja*

[Próza – Refrén]:

Egy manikűrünk van a Sárival!

*Tomobilon ott ülök a soffőr mellett,
 Úgy suhanunk az úton mint a lehellet,
 Nem csinálunk nagy galibát,
 Elgázolunk egy pár libát,
 Azt megsütöm vacsorára...*

[Refrén]:

*Én vagyok a Fedák Sári, a Fedák Sári
 szobalánya.*

*Mikor aztán kimenőm van hóba-hébe,
 Megjelenek a Saphir úr táncztermébe.
 Mikor meglát a tanár úr,
 Örömebe majd elájul...*

[Próza – Refrén]:

*Elkezd áradozni: „Polka, valczer, boszton,
 kiasszony...”*

Drejsritt, szekszsritt,¹² hogy kívánja?

*Na ja, mert én vagyok a Fedák Sári szo-
 balánya.*

*Híhat engem a czupringer¹³ grófi házhoz,
 Nem állok én soha-soha helybe máshoz.
 Tőle soha el nem megyek,
 Legföljebb ha férjhez megyek,
 De azt is csak óutána...*

[Próza – Refrén]:

Egy napon lesz az eskiüvőnk,

Én vagyok a Fedák Sári szobalánya.

A (mozdony)szőke nők lám, már
 akkoriban is céltáblái lettek a paj-
 kosságnak (hogy a szőke ciklonokról

¹² Hármaslépés, hatoslépés.

¹³ Cselédközvetítő.

már ne is szóljunk!), nemtelen egyszerűséggel démonizálták a férfiszíveket. Fontos tudnivaló: a „démony” pestiesch szlengfordulatban megbúvó „mony” a régi magyar nyelvben „tojás” jelentéssel bírt, ez pedig a közönséggel összekacsintva (és némi képzavarral élvén) egy kis szexuális mellékízt is kölcsönözhetett a szövegnek. Mert csak úgy nem lehetett malackodni a színpadon, mert mint oly sok mindenre, akadt rendelet és előírás erre is (ha úgy tetszik – cenzúra). A *Rendőrségi lexicon* 1903-ban a *Mulatók, dalcsarnokok stb. előadásai*. 20. § szócikkében így ír: „Előadhatók továbbá úgy a mulatókban, mint a dalcsarnokokban ének-, szavalat- és táncelőadások, vagy más mutatványok, az előadás szövegének vagy tartalmának azonban a vallást, a jó erkölcsöket, a hazafias érzést, az állami intézményeket, a közrendet, egyes személyeket vagy családokat sértenie nem szabad. De tilos még az is, hogy a szereplő tagok a színrekerülő ének- és szavalati darabok szövegét, vagy a mutatványokat közszemérmert sértő arczjátékkal vagy taglejtésekkel kísérik. (...) Minden dalnak és darabnak a szövegét, a mennyiben azt az ügyeletes tisztviselő a 20. §-ba ütközőnek találja, köteles az engedélyes az ügyeletes tisztviselő kívánatára ennek átadni, sőt utóbbinak egyszerű szóbeli betiltására levenni a műsorról addig is, míg a végleges betiltás felett a főkapitány dönteni fog.”

Weiner István-L. Johnson:

Mancikám, te szőke démon!
Éneklí K. Solti Hermin a Royal Orfeumban

*Jól megy én nekem,
Hogy mért, azt alig érthetem.
Mert tény, hogy vagy hét
Ur olvad szét,
Engem úgy szeret.
Alig ébrednek,
Beállít hét szép fess gyerek.
És elkezd böszön
Teljes gőzzel
Főzni engemet:*

[Refrén:]
*Mancikám, te szőke démony!
Mancikám, óh légy jótékony!
Hadd puszilni ajakadat százszor.
Az enyém a tiedre úgy pásszol.
Mancikám, ha látom drága képed,
Od'adnám az életem teérted!
Mancikám, te cukros, szőke nagysám!
Mikor leszel az én macskám?
Mancikám?*

*Kár, hogy nem lehet
Felparcellázni szívemet.
Mert én úgy éljek
Egy személynek
Hét tán mégis sok.
Kár, hogy nincs nekem
Szerelmi centiméterem.
Az érzelmet én
Még mérhetném,
Hogy melyik szeret?*

[Refrén]

*Tudják mit teszek?
Könnyelmű nő én nem leszek.
Ki kell próbálnom
Mindenáron
Mind a hét szívét.
Majd így döntöm el.
De hátha mind jól megfelel?*

ötet doktor mukandzsi elhozni magával, konzulnak lenni négerektől. Budapest gyönyörű város lenni, szerecsennek tetszeni, sőt olyannak lenni, hogy kizárólag szerecsennek tetszeni, mert itt piszok lenni, por lenni, füst lenni, büdös lenni, minden lenni, aminek jobb lenne nemlenni, bimbumbele. (...)

Ezenközben egész Budapest megbárgyulni és szerecsen-nyelven beszélni és mondani mukandzsi, ukmukfukandzsi, pindizsipandzsi, kandzsi, és bandzsi, s emberek egymást nem érteni, mert egyik jobb szerecsen lenni, mint másik. Egyesek már fehérmüt sem váltani, hogy annál jobb szerecsennek feltűnni, cipicupicupp. Általános szerecsenségekben munkatársunk felkeresni Bóvele Dongó, aki most már szállodában lakni, Szerecsenuccában, mert homogezzuhálinak nagyszerűen menni, ugyanis ritka néger csemcsemege romlott pesti drágán megfizetni. (...)

– Mester magyarokat diridongóul tanítani akarni?

– Ugy van! Magyarul fogom tanítani e szegény nemzetet. Csak nem hagyom végkép elgüggyülni e néger fantazmagória következtében!”

Végül pedig Steinhardt Gézáról (1873-1944), a ritka repedtfazék-hangú, egyéni stílusú komikusról. Színházi színész és mulatóigazgató, az egyik legkiválóbb magyar kabaréművész, utóbb filmkészítéssel, filmírással is foglalkozott. Direktortársával, Rott Sándorral együtt 1918-tól üzemeltette tíz éven át az igen sikeres Steinhardt Mulató-Kis Komédia kabarészínházat. 1942-ben adta közre *Ötven víg esztendő* címmel kesernyés-önironikus visszaemlékezéseit, melyben szokatlan módon egykori nagy sikereinek szövegét közli és kommentálja.

Bár a szövegközlés nem kotta nyomán készült, s nem tudhatni, készült-e egyéni grafika az előadóról, a szövegben magában is tetten érhető a kuplé műfajára olyannyira jellemző személyre szabottság. Steinhardt SZŐSZERINT, a szöveges önreflexió szintjén is része az abszurd humorú kuplénak egy rejtett poén erejéig, hisz német eredetű neve annyit tesz: kőszív. Tehát a reárontó féltékeny szerecsen díjbirkózónő nem csupán nevével nevezi őt, ám egyszersemind kőszívűséggel, érzéketlenséggel is vádolja.

A pesti humorra olyannyira jellemző játékoság és szóviccelődés a gramofonfelvételen hangsúlyosan külön ejtett „vád-likat” prozódiai csúsztatásban virít. Értsd: egyfelől vádli –lábszárizom –, másfelől vád-lik, azaz „vádoló szavakat ontó száj”. Végül (és utolsósorban) egy újabb példa a közönséggel való összekacsintásból fakadó elhallgatásból és szándékos „félrevezetésből” eredő humorhatásra. Az utolsó két sorban található „levakart” rímhívóra kapásból nem a „rakás bajt” vágnánk rá. No comment...

Szőke Szakáll [Gerő Jenő]-

Maurice Scott:

*A szeretőm egy szerecsen*¹⁵

Énekli Steinhardt Géza¹⁶

Megvert az isten engemet

Mikor részeg fővel

*Viszonyt kezdtem egy szerecsen díjbir-
kózónóvel.*

*Én szakítanék, de nem megy, mert ször-
nyűmód szeret.*

Oly ronda, buta meg vén,

Egy fekete tehén,

És úgy utálom én,

Hogy a gálám majd' kimén.

[Refrén:]

Jaj, az én szeretőm egy szerecsen,

Egy szerecsen vén tyúk.

Ha hevesen nem ölelem,

Hát dühbe jön és rúg.

Ha tüzesen nem pusizom,

Úgy pofon üt, hogy zúg!

*Mért kellett nékem éppen szerecsen
tyúk?*

*Megrémültem, hogy megláttam a rémes
muszklikat,*

*De még jobban, hogy megláttam a ször-
nyű vád-likat*

*És a száját, mely tátongott – egy ilyen
nagy üreg!*

És ezt csókoljam meg?

Hisz olyan, mint egy heg,

A vesém is remeg,

Hogy a fene egye meg!

[Refrén]

A múltkor szökni próbáltam,

De pórul jártam, mert

Megcsóválta a bal keblét,

S azzal úgy fejbe vert,

Hogy úgy a falnak estem,

Hogy odaragadtam.

Nekem jött és megmart,

És kiabált: „Steindhardt!”

A falról levakart,

Mint egy kis rakás – bajt...

¹⁵ Archív gramofonlemez-felvétel nyomán lejegyzett szöveg.

¹⁶ Újabb kiadása: *Ujjé, a ligetben nagyszerű...* Az Első Magyar Hanglemezzgyár budapesti felvételeiből c. CD-n, 4. track; Pannon Archiv PA6666; Bp., JOKA, 2002

A Cédrus Művészeti Alapítvány 2006. évi nyílt irodalmi pályázatának tíz résztvevőjétől választott munkákat közöljük alább, valamint regényrészletet egyikőjüktől Mustra rovataunkban. Következő számainkba helytől és témától függően kerülnek további cédrusos pályázati írások.

Dudás Szabolcs

Gondoltam...

– Három vagy talán négy alkalommal hagytam magam kihasználni – gondolta Simon –, de mindmáig lelkiismeret-furdalásom van miatta. Dezső erre azt mondta, hogy felesleges ilyen dolgokon gondolkodni. Nem tudom. Talán igaza van, de akkor is valahogy úgy érzem, foglalkozni kell ezzel a témával. Mármost hogy az ember foglalkozzon a saját gondolataival. Nem elég csak gondolkodni, hanem érdemes, sőt, több mint érdemes elgondolkodni azon, hogy miért gondolkodunk azon, amin gondolkodunk. Dezső szerint viszont így csak körbe-körbe gondolkodunk, de nem lyukadunk ki sehol. – Olyan ez, mint a politika, te pedig nem vagy politikus, igaz? – De – válaszolta Simon, de már máshol járt az esze, mikor a választ adta. – Viszont, ha megszakítjuk a gondolatmenetet, akkor... – Mit akarsz megszakítani? Azt nem lehet. Nem tudod. Ha elgondolkodsz valamin, eszedbe jut, miért is gondolkodsz azon a valamin. Viszont egy pillanattal később már azon elmélsz, miért akarsz rájönni a gondolatmeneted ütemére, majd az jut eszedbe, hogy az utóbbi kérdés miért jutott eszedbe. – Simonnak kétszer-háromszor visszaolvasva az előző sorokat eszébe jutott, mire is gondolt. Ha elgondolkodik valamin, és eszébe jut, hogy rá akar jönni, miért gondolt erre, előbb befejezi azt a gondolatmenetet, és csak aztán jön a gondolkodás fölötti elmélkedés, majd az elmélkedés befejezte után jön a kacérkodás azzal a gondolattal, miért akar rájönni, hogy miért gondolkodik el saját gondolatain. Itt kell megállni, érted? – Igen, de nem tudsz megállni. Egyszerűen nem lehet. Ez olyan, mint a szotyola vagy a sült krumpli meg a bonbon. Nem tudod abbahagyni, ha egyszer elkezdted. Sőt! Sokkal összetettebb, mint a szotyola, mert a szotyóról nem térsz át egy pillanat alatt a sült krumplira. – Vagy a mogyoróra. – Pontosan! Erről beszéltem. Már is eltértél a témától, látod? Nem a gondolatmeneted megfejtésével foglalkozol, hanem a sós-édességgel. – De Géza nem tudta, mire gondolt Simon. Nem ragadt le a sós-édességnél. Teljesen másra gondolt. Arra próbált rájönni, hogy egy ilyen laikus, mint Géza, aki talán soha nem képzelte el, hogyan futnak agyában a kis elektromos impulzusok, amik csodálatos módon gondolattá alakulnak, most miért viselkedik úgy, mint a gondolkodás szakmunkájának konzultánsa.

– Géza, te nagyon eltévedtél. Egyáltalán nem tudod, mire gondolkodok. Engem nem igazán érdekelnek a sós-édességeid. Én teljesen másra gondoltam most.

Mégpedig arra, hogy egy ilyen laikus, mint te, aki valószínűleg soha nem képzelted el, hogy is nézhet ki az, amikor a gondolataid fizikai megtestesülései, a kicsi kis elektromos impulzusok cikáznak körbe-körbe az agyadban, most úgy viselkedsz, mintha a konzultánsom lennél egy tudományos munka megértésében. – Géza ezen egy kissé meghökkent, de ebben a pillanatban megértette, hogy milyen fontos is tulajdonképpen az emberi gondolkodás feletti gondolkodás. – Igazad van. A gondolkodás tekintetében talán nincs, sőt, biztos, hogy nincs fölösleges törekvés. Ha veszett csatának is látszik, nem az, mert ez tulajdonképpen nem csata. Itt nincs vesztes oldal, nincs tét, ami elveszhet. – És tényleg így gondolta. De Simon már másképp vélekedett a témáról. Hiszen rávett valakit, hogy másképp lássa a dolgot, hogy másképp gondolkodjon. Más szóval megváltoztatta a gondolatait. – Tudod, azt hiszem, egy embernek semmi köze a másik gondolataihoz, és nincsen semmi joga ahhoz, hogy megváltoztassa őket. Esetleg nem érthet egyet veled, azt megteheti bármikor, az az ő saját dolga, de a másikhöz semmi köze. – Ahogy erre gondolt Simon, inkább nem vette észre Gézát.

Horváth Ágnes

Ludek és a jövő

A helyiségben félhomály volt. Kétkedő narancsfény világított be mindent, a sarokban halványan rajzolódott egy fotelsziluett, odébb egy szekreterféle körvonalai sejlettek, mellette apró, komódforma valami töltötte be a teret.

Amit pontosan látott, az nem volt egyéb, mint az előtte álló háromlábú körasztal, karomszerű körmökkel két ráncos kéz pihent rajta...

(Ludek már oly régóta tervezgette, hogy elmegy abba a házba ahhoz az asszonyhoz. Magában csak így emlegette: az a ház, az az asszony. Ludek ugyanis irtózott kimondani a szót: jósnő.)

...az asszony belebámult Ludek szemébe, igazság szerint nem is a szemébe, hanem valósággal az agyába nézett bele, kérdő tekintete végigkurkászta koponyájának üregeit, a pépes velő folyosóin olyan önkényesen száguldott végig, mint a virtuóz informatikus a számítógép virtuális valóságán. Ludek nem akarta engedni, hogy egy idegen bányásson az agyában. Nem akarta, hogy lássa ez az asszony, amikor apja nadrágszíjjal hasított gyerekhátába, nem akarta, hogy lássa a lábszárán végigfolyó vizeletet, nem akarta, hogy lássa az első csók ízét, azt a sajtó szerelemfélét.

Ludek csak a jövőjét akarta tudni.

De az asszony nem tágitott, tekintete forró dárdaént fúródott nézésébe, tudni akarta, mit akar hallani. Tudni akarta, mit nem akar. Ekkor a karomszerű kéz megragadta csuklóját, satumarokkal tartotta a fény irányába, s nézte végig élete futurum imperfectum passivját, azt az irányíthatatlan jövőt, amitől annyira félt. És elkezdte mondani: beszélt a bélbolyhairól, a gégejéről, figyelmeztette

egy lábtörésre, majd haladt tovább, boncolta a lelkét, cincálta szívének húrjait, szólt szerelemről és kínról, némi vagyongáról és annak elvesztéséről...

(Ludek egyszerre rájött. Csapdában van. Nem a csuklóját szorító kéz miatt, hanem bármikorisága, felcserélhetőségének érzése ijesztette. Merthogy a történetet a bélbolyhairól, a gégéjéről bárkinek mondhatta volna az asszony. Ludek hallott valamit az önmagát beteljesítő jóslatról is, meg a tudott átkokról, melyeknek – mily titok is az emberi lélek! – tudása indítja csak el a pusztító, önpusztító folyamatot. Ludek úgy döntött: ez itt most rizsa. Nem hisz benne...)

...az asszony elengedte a kezét, tekintetét visszasüppedtette teknőcszemhéja mögé, mintha valamit mormogott is volna magában.

Ludek kilépett a fényre. Arcán mosoly terült szét. Úgy döntött, nem hisz a jóslatokban. Kettőt lépett előre. Cipőtalpa megcsúszott a mohosodó lépcsőn. Lassított felvételként zuhant el. Lába zsibbadón lüktetett...

Zebulon groteszkje

Zebulon sercintett egy kiadósat. Úgy, a fogai közül, aminek a technikáját már gyermekkorában kigyakorolta a körfolyosós lépcsőház legfelső emeletén. Általában Rodnicsek Oszkár fejét célozta. Rodnicsek Oszkár buta volt és rosszindulatú. Alaphelyzetben kivívta a kis Zebulon utálatát. Zebu – akkor még így becézték – már apró gyermekkorában, így vagy úgy, de kinyilvánította véleményét. Leggyakrabban egy kiadós és célzott köpéssel.

Zebulon drasztikusnak mondható módszereit éppen ezért nem szerették. Merthogy sercintendő mindig akadt, s bizony hasztalan önuralommal, előbb-utóbb mindig sercintett is.

Szóval Zebulon – immár felnőtt fejjel – sercintett egy kiadósat, amőba formájút, röppenőt és könnyedet, a napsütésben szivárványszínűt, örömteli habosat. A köpet a kövön csapódott. Csattanását már úgy ismerte, mint az ebédre hívó déli harangszót. Az éles és tompa között egyensúlyozó hang egyszerű „tötty” volt. A kongó ürességű, semmit nem mondó, semmit nem adó lépcsőház visszhangját is kívülről tudta már: „tötty-tötty-töttöttöttöttöttötty...”

Erőtéljes töttye mindig elhalt a semmiben.

(Zebulon egyébként egy üzemben dolgozott, egy nagyüzemben, ahol futószalagon gyártották a kék, zöld, piros és lila műanyag tálakat. Zebulon megnyomott egy gombot, s – csodák csodája! – mindig előugrott egy kék, zöld, piros vagy lila műanyag tál. Az alkotás futószalagos pillanatai. Csinálás. Zebulon pedig rendre nyomogatta a gombot, szeme káprázott a kék, zöld, piros és lila műanyag tálaktól... A szivárványszín káprázatban agyagkorsókról álmodozott.)

Zebu még mindig az ajtóban tétovázott. Keze a zsebében matatott, a kulcs ismerősen simult ujjai közé. Megfordult, csukott szemét kinyitotta, a kulcsot a zárba illesztette. „Fordít, megfordul, indul” – suttogta magában. Látóterében lila vibrált. Lenézett. Kutyaedény, macskatányér...? Kit érdekel? Ennyit ér! Rúgta... (Diszkrét zajjal röppent odébb a lila tál.)

Zebulon felnézett, s elborult tekintettel konstataálta: a kék, zöld, piros és lila műanyag tálás lépcsőház – hát igen – még mindig tele van korlátokkal.

Kifulladásig

Egész nap ezt a pillanatot várta. Délben már alig evett egy falatot, idegesen leste négy előtt öt perccel a cammogó óramutatót. A kicsi végre rátapadt a tizenkettesre, s ő már az utcán sietett, majd lihegve vágódott be az ajtón.

A helyiségben tompa volt a fény. Körbenézett, a legutóbbi alkalom óta semmi nem változott. Pézsma- és vadgesztenyeillat keveredett. Lerakta táskáját, lábát kiszámított mozdulattal felemelte, kicsatolta csipke harisnyatartóját, s a harisnyát hengerré csavarva tekerte bokájáig. Blúzából és szoknyájából szinte egyszerre bújt ki. Harcra kész volt.

A támadás – félig sem váratlanul – a vádlijánál indult, majd haladt tovább combja felé. Sóhajtva dőlt hátra. Várt egy pillanatot, próbált egyenletesen lélegezni. A ránehezülő súlytól felnyögött. És megkezdődött. Lassan fel, majd le, fel és le, hosszan, finoman, kitartóan...

Ajka fölött apró verejtékcseppek gömbölyödtek. Egy kis időre elült a mozgás. Csend lett, csak felgyorsult lélegzete ütött ritmust a némaságba.

A mozgás újra indult, kiszámítottan, fel és le, fel-le, fel-le... Arcára apró grimaszt helyezett minden egyes mozdulat, egy tincs nedvesen tapadt homlokára. Lélegzete gyorsult, száraz ajkait megnedvesítette. Apró rekedtes nyögés szakadt fel torkából. Kis szünet, jótékony ernyedtség, majd egy mély sóhaj.

A súlyzók fémesen csendültek az edzőterem padlóján.

Magyar Csaba

Nemlétszám-stop

A klinikai halálból visszatért és még mindig az intenzív osztályon ápolt Tóth János mozgásterapeuta állítása szerint a helyhiánnyal küszködő Túlvilág határozatlan ideig zárva tart.

Tóth János a Hármashatár-hegyen kedvenc hobbijának, a sárkányrepülésnek hódolva szenvedett súlyos balesetet. Kórházba szállítása közben szíve megállt, ő pedig a klinikai halál állapotába került. Elmondása szerint szíve utolsó dobbanásakor valami addig soha nem érzett lebegő könnyűség fogta el, majd testéből kilépve egy liftszerűségben találta magát. Csupán azon lepődött meg, hogy a felvonóban sehol sem lelte az emeleteket jelző gombokat.

Mindazonáltal közérzete továbbra is remek maradt, és még az a gondolat sem bántotta, hogy az új szuperprodukció premier előtti vetítését már nem tekintheti meg. Pedig e szakmájával járó apró előny korábban mindig jóleső büszkeséggel töltötte el. Most viszont tudta, hogy egy ennél sokkalta fontosabb esemény következik, és erre gondolva különös izgalmat érzett. Egy pillanatra

felidézte élete legfontosabb mozzanatait, melyek közül a legutolsó mai szerencsétlenül végződött repülése volt.

– Mennyivel nehezebb élni – gondolta, miközben látta magát alétan feküdni a mentőautóban. Ekkor a lift döccent egyet, ő pedig egy elegáns szállodára emlékeztető, gyöngyházfényű folyosóra lépett. Ez a folyosó azonban egyetlen ajtóba torkollott, mely előtt hosszú sor kígyózott.

Tóth Jánost az újból és újból végignézett filmek rendkívül türelmessé tették, így nyugodtan csatlakozott a sor végéhez. Jó félóra is eltelhetett, mikorra feltűnt neki, hogy ez idő alatt senki nem jutott át a kissé cirkalmasra sikeredett „Túlvilág” feliratú ajtón.

– Önök mind ide várnak? – kérdezte a mozigépész, mire kiderült, többen is akadtak, akik napok óta ott toporogtak.

– Már sorszámot sem osztanak! – morgolódott egy életében is gyomor bajtól szenvedő kopasz adóellenőr.

Tóth János elmondása szerint nem emlékszik pontosan, mennyi időt tölthetett a sorban ácsorogva, egyszerre azonban kitérült az ajtó, és egy furcsa, fényes köpönyegbe burkolt alak lépett ki rajta.

– Sajnos minden hely megtelt – mondta. – Határozatlan ideig zárva tartunk. Térjete vissza a testetekbe! Mindenkit idejekorán fogunk értesíteni, ha ismét fogadni tudunk lelkeket. Előnyt fogtok élvezni, legközelebb soron kívül bocsátunk be benneteket.

Azzal a köpönyeges alak ismét eltűnt a túlvilági ajtó mögött. Tóth János egy kisebb, orrát lógató csoporttal együtt szállt be a liftbe, majd kisvártatva szomorúan bújt vissza a bőrébe. Az intenzív osztályon napokig szótlanul feküdt, a hihetetlen megmenekülését újságoló orvosok szavaira sem reagált. Egyes-egyedül a sárkányrepülés gondolata tudta felvidítani.

Az orosz hacker szenzációs felfedezése!

Vlagyimir Grisin orosz hacker szenzációs felfedezése az egész világot bejárta. A NASA szerverét feltörve Grisin az amerikaiak első holdutazása során készült titkos dokumentumokhoz jutott, melyeket közzétett weboldalán.

Az egyik klasszifikált irat szerint, amikor Neil Armstrongék kitűzték a Holdon az amerikai zászlót, egy palackra lettek figyelmesek. Mint kiderült, a palack egy levelet tartalmazott. Ezt a leszállás után a NASA központjában tüzetesen megvizsgálták.

A szakértők legnagyobb megrökönyödésére a szöveget magyarul fogalmazták. A 37 évig titokban tartott levél tartalmát Grisin jóvoltából most mindenki megismerheti.

Kerekes Aladár vagyok Budapestről, foglalkozásomra nézve bútorkészítő kisiparos. Tízévi házasság után megelégettem feleségem mindennapos megjegyzéseit, hogy milyen egy tehetségtelen alak vagyok, aki konyhabútorok

készítésén kívül semmihez sem ért, és nem is viszi semmire az életben. Bezzeg az ismerőseink és a barátaink már hol tartanak: kocsis, ház, ami kell. Szeretem a feleségem, de ami sok, az sok.

Elhatároztam, hogy bebizonyítom, én is érek annyit, mint a sarki zöldséges vagy az unokatestvérem, akiből jól menő fogász lett. Vásároltam néhány szakkönyvet, és beiratkoztam az esti gimnáziumba is. Hétfévenként pedig a műhelyben barkácsolni kezdtem. Eleinte csak rakétamodelleket, de amikor aztán ezek már tökéletesen működtek, nekiálltam az igazinak is. Másfél év kitartó munkával megépítettem a Hétvezér I-et. A szakfanderrel és a megfelelő üzemanyaggal akadt egy kis gondom, de végül az oroszoktól be tudtam szerezni libamájért és Fa szappanért cserébe.

1968. augusztus 17-én este, a születésnapomon azt mondtam a feleségemnek, hogy bent felejtettem valamit a műhelyben, megölletem lányomat, Ilust, majd izgatottan, ám elszántan elindultam otthonról.

Kevéssel éjjél előtt begyűjtöttem a rakétát, és megkezdtem a visszaszámolást. Félelmetes, egyben csodálatos érzés volt elhagyni a Földet, s vele együtt Pestlőrincet és a feleségemet is. Mire a Holdra értem, nagyjából el is fogyott az egyik magammal hozott füstölt sonka. A paradicsomból már hamarabb kifogytam.

Most, ahogy ezeket a sorokat írom, az oxigénkészletem is fogyóban. Itt hagyom ezt az üzenetet tanulságul az utókornak, majd pár perc múlva újra kilövöm magam az ismeretlenbe.

Mariskám, látod, mégiscsak nagyon messzire jutottam! Lehetnél volna kicsit elnézőbb.

Merényi Krisztián

Jobb lopni, mint nem lopni

Kinn hagyom az utcán az ötmillió kocsit. Amíg nincs új kérő és teremgarázs, addig jól van az ott. Mondjuk a tizenegyediknek elég lepusztult része. Cascóm van, így hát gond nincs.

Megszólal a kaputelefon, dörmögő hangot hallok, leszaladok, de senki. A gyerekeknek nincs ilyen mély hangjuk. Szarom le. Másnap, amint elindulok, látom, hogy két szürke arcú kapucnis matat a parkoló autók körül.

Tököm se tudja, erre hány napra – mondjuk, kettőre –, nem megyek haza. Meló után a rokonhoz. Külföldre

utaztak. Macskavigyázás, viráglocsolás, ja, és vagy öt perc vicsorgás, miután megégetem a farkam a zuhanyrózsából kilövellő forró vízzel.

Másnap este, mondom, kiugrom a nőmhöz, vigasztalni kell, korai klimax vagy mi. A járgányhoz lépek, egy autó mellém fékezi magát. A minap látott két szürke pofa. Kérdi az egyik: „Merre van itt benzinkút?” Elmagarázom szépen, ahogy jó anyám tanított, majd kulcsot be a zárba. Nem nyílik. Újra, de most sem... Hoppá!!! Megfúrták! A sebességváltó-szoknya

feltépve az összebarmolt váltó körül. Lopni akartak... Az enyémet... Ellopni! Telefonálok. Barátnő, anyám, biztosító, rendőrök, ebben a sorrendben.

Létramagas, kalácsarcú újonc száll ki a rendőrautóból. Ránézésre köze sincs a bűnüldözéshez. Ezeket most helyezték rá a *kisügyre*, az én ügyemre. Gyurmabogár-mozgású társa a kocsim körül szaglászik. Köszönni elfelejt, egyből a lényegre tér. Úgy érzem magam, mintha előjáték nélkül kúrnának seggbe.

Kérdi a kalácsarcú:

– Ön szerint mennyi a kár? Mit írjunk be?

– Fogalmam sincs, nem értek hozzá, de a karosszéria...

– Legyen mondjuk ötvenezer.

– De hát a fényezés, a zár... majdnem félmillió.

– Nincs jelentősége, formalitás.

A gyurmabogárnak mondom:

– Nem nyúltam semmihez, tudja, az ujjlenyomatok!

Olyan pofát vág, mintha mélységesen megsérteném. Legyint egy kurtát. Folytatom:

– És láttam két gyanús alakot, felcsengettek hozzám, autóval megálltak, figyelhették...

De az önbelelkesedéstől nem veszem észre, hogy már rég nincsenek mellettem.

Indítják autójukat. A gyurmabogár kiszól az ablakon, hogy várják, ne

menjek sehová, amíg nem jönnek a technikus kollégák.

Jó két óra múlva beszólok telefonon, hogy legalább a kabátomért hadd ugorjak be. Rövid válasz: „Már elindultak!”

Hamarosan a kocsim elé gördül egy doboz formájú autó. Civil ruhás, dinamikus húsember ugrik ki belőle. Bemutatkozás után úgy húzza vissza a kezét, mintha szarba nyúlt volna. Behajol az autóba. Arca szerelmetese válik, elérzékenyülten mondja:

– Jaj, ez a fiú... ő tette... Furfangos egy fazon, félméteres fogókkal szokta kiiktatni a váltózárát...

Színtelen hangon:

– Megzavarhatták.

Valamivel lelkesebben:

– Tíz perc kellett volna még neki, hogy elkösse! Két éve mozog a környéken.

Majd hozzám:

– Ne hagyja itt a kocsit! Hallja? Ha visszajön, akkor...

– Nem fognak járőrözni?

– Ugyan, minek? Millió az egyhez, hogy elkapjuk! Jöjjön, felvesszük a jegyzőkönyvet. Marha nagy mákja van!

Miután letudjuk a formaságokat, beül az autóba. Elköszönök tőle, ő tőlem nem. Feltárcsázza ismerősét. Ahogy elindul, a lehajtott ablakán át még hallom: „Pedig gyönyörűen kibontotta! Kevés kellett volna... nem kezdő a srác, nem ám...”

Prózácska egy versről

(B. I. kisasszony)

Bó száz méter gurulás után jut eszembe az *üzenet*, vagyis hogy küldhetnél műanyag katonákat. Nem nekem, a Zsoltinak! Én azokat nem tudom használni. Ja, és Zsolti édesanyja panaszkodott, hogy eltörött az ócska, régi fésű. Azt is küldhetnél. Na és még cipőt, meleg alsót. Persze csak ha marad rá pénzed. Sejtheted, az sem nekem, hm, az öregnek kell. Igen... igen, a Zsolti nagyapjának.

Említettem már, hogy vasgolyó vagyok? Vagy mégsem? Ezt teszi a tömör, belső mozgásra képtelen vasintelligencia. Hasznavehetetlen *képességem*, nem úgy, mint a vasakaratom.

A kertet csak az ablakon keresztül láttam. Messziről elég silány, telis-tele meddő gyümölcsfákkal.

Még három év, és elcserélnek, Zsolti mondta, hogy ha betölti a tizenkettőt, szabadon csereberélhet. Engem egy DVD-re akar. Hogy milyenre? Mintha mondta volna, de nem méltóztatik az eszembe jutni.

A helyedben nem vágyódnék ide. Igaz, a karácsonyfájuk magas, de elég gyér. Nem... nem azért, mert hullnak

a tűlevelei, hanem a kopott díszektől. Remélem, Zsolti jövőre kap valami döngös golyócsajt, és akkor majd begurít minket a fa alá. Mindkettőnket ideoda, egyszer csak összekoccanunk, és akkor végre lesznek kisgolyóink.

Álmában mindenkinek kezet csókoltam. Hamarosan elhagyom ezt a házat, az ajtóresen fogok kigördülni. Zsoltit sajnálom itt hagyni, bár úgyszólván túladna rajtam előbb-utóbb. Nem várom meg a karácsonyt. Csapágygolyókat találhatok az úton, mondjuk elég ütődött banda, örökös agyrázkódás az életük. És ha leesik valamelyik autóból egy bombázó golyócsaj, azt rögtön... Vagy mégsem? Randa nyavalyákat lehet kapni tőlük. Véghez kell vinnem a küldetésem. Nincs... nincs helye a szentimentalizmusnak.

Szóval eredetileg nem vagyok golyó. Kémkedés a feladatom. Eltakarom a látszatot. Elviselhetetlen így élni, ezért is megyek. Miután csendben távozom, saját magam eltüntetésével eltüntetem a bűnt magát.

Holnaptól ellenállás nélkül gurulok.

Nagy Ella Bernadette

Invázió

Történt egyszer, hogy nagyon elszaporodtak a hangyák X. városban. Minden-
evők voltak. Az emberek csak bosszankodtak, sehogy sem tudtak megszaba-
dulni tőlük. Használtak különféle rovarirtókat, ölték halomra őket, de néhány
napnál hosszabb ideig nem tudták távol tartani őket a lakásoktól, majd mind
újabbak jöttek, és egyre több mindent megdézsmáltak.

Az embereknek segítettek a pókok is, igyekeztek minél több hálót szőni.
Már egészen kitapasztalták, milyenre kell szőni a hálót ahhoz, hogy ezek a
parányi lények fennakadjanak rajta. Dolgoztak a pókok is szorgalmasan, egyre
jobban elhíztak, ám a hangyák csak nem hagyták abba a város ostromlását.
Nem zavarta őket az sem, hogy állandóan ölik családjukat. „Vagyunk elegen”
– mondták. Így aztán tele lett hangyával a kenyér, a leves, a méz, majd egy idő
után a ruhásszekrény is, és még a szappant is megkóstolták.

Az egyik lakásban – ahol amúgy állatvédők laknak, de mégis megpróbáltak
megszabadulni a hangyáktól – arra gondoltak, hogy fel kellene használni őket
valamire, mert eddig csak kárt okoztak mindenkinek. Ez már több a soknál –
mondták. Valahogyan hasznot kellene húzni belőlük. De hogyan? – tanakodtak.

Míg egy napon egy dokumentumfilmet vetítettek a tévében. Mutatták, aho-
gyan a csimpánzok jó étvággal csemegéznek a hangyabolyokból. „Hát ez az!”
– kiáltottak fel azok, akik látták a műsort. Szólunk a majmoknak, hogy jöjjenek
hozzánk, mert itt van mit enni.

Két nap múlva jött is egy majomcsalád (apuka, anyuka és két gyerek), egyelő-
re csak ennyien jöttek, próbára – mondták. Be is csengettek az állatvédőkhöz.

– Mi vagyunk a majmok. Hallottuk, hogy itt sok a hangya.

– Tessék befáradni – mondta a komornyik. – A csomagjaikat beviszem a
vendégszobába.

– Nincsenek csomagjaink – mondta a majomapuka, az anyuka meg hozzá-
tette: – Csak néhány speciális pálcikát hoztunk, amivel a hangyákat könnyeb-
ben előhalászhatjuk.

– Tehát evőpálcikák. Honnan jöttek? Ázsiából? – érdeklődött a komornyik,
ám a majmok nem válaszoltak, hanem rögtön keresgélni kezdték a hangyákat.

– Nem kell keresni. Mindenhol vannak – szólta ismét a komornyik. – De ta-
lán kezdjék a kenyérral – és előhozta a kenyereskosarat a kamrából. Csak úgy
nyüzsögtek benne a hangyák. – Ha elfogynak, ajánlhatom a pékséget, itt van
nem messze tőlünk – mutatott az ablak irányába.

– Itt a kenyérben laknak a hangyák? – méltatlankodott a kicsi majom.
– Nálunk saját házaik vannak, a hangyabolyok! Onnan könnyebb is kihalászni
őket.

– Megnyugtathatom önöket, hogy nemcsak a kenyérben vannak. Itt van
például a méz. Nézzék csak! Remélem, szeretik a mézet. Van leves is – és már
nyúlt is volna a hűtőszekrénybe, hogy elővegye, mikor a lánymajom a pálcikát
a kezében tartva megszólalt:

– A kenyérből nem tudjuk a megszokott módszerrel kiszedni a hangyákat. Nem baj, ha összeszurkáljuk?

– Ó, nem, dehogy. Ha gondolják, előbb belemárthatják a mézbe a pálcikát, és akkor jobban ráragadnak a hangyák. Meg is ehetik az egész kenyeret.

– Nem. Nem szeretjük – felelték kórusban.

A komornyik közben észrevette, hogy a falakon is mászkálnak hangyák.

– Magukra hagyom önöket. Egy óra múlva visszajövök. Jó munkát!

A majmok szorgalmasan nekiláttak a „munkának”. Eleinte csak ízlelgették a hangyákat. Ezeknek egy kicsit más ízük volt, mint amihez hozzászoktak, mert ezek barna hangyák voltak.

– Hát, gyerekek – mondta az apuka –, tudjátok, hogy én nem vagyok rászista, de szerintem hülyeség volt beengedni az országba ennyi barna hangyát. Nem is tudom, honnan jöhettek.

– Ezeket nem is engedték be – válaszolt az anyuka. Ezek „feketén jöttek”.

– És átfestették magukat barnára? – poénkodott a kis majom. Majd szó nélkül folytatták a munkát. Nemsokára megérkezett a komornyik.

– Na, hogy megy?

– Nehezen – felelt az apuka. – Telefonálnom kell. – Erősítést kell hívnom. Megoldható lenne a szállás még néhány majomcsalád számára?

– Ó, hát persze. Szólok is a polgármesternek. Ugyanis az egész város tele van hangyával, igazán elkelne a segítség.

Így is történt, jöttek is a majomcsaládok buszokkal és személygépkocsikkal. A végén már alig találtak parkolóhelyet, és a forgalmat is megzavarták. Az emberek bosszankodtak, hogy minek kellett ennyi majmot hívni a városba, de aztán nyugtatgatták egymást, hogy valószínűleg ez az egyetlen megoldás a hangyák ellen. Bizonyos lakásokban vendégszobákat alakítottak ki a majmok elszállásolására. Szerencsére ők nagyon igénytelenek, megelégedtek a hangyákkal és néhány gyümölcessel, valamint azzal, hogy nem kell belepótolniuk a közköltésbe. Amúgy bármit fogyaszthattak kedvükre, cserébe, ha már ilyen szorgalmasan segítenek a hangyák irtásában.

Érdekes módon egy napon hirtelen megszűntek a hangyák, legalábbis nem mutatkoztak többet. Állítólag azért, mert felmérgeződtek, hogy eddig csak ölték őket meg a vérüket szívták, de most már eszik is őket, és ez már több a soknál! Lehet, hogy elköltöztek egy másik városba, gondolták az emberek.

A majmok is látták, hogy nincs már több munka számukra, és apránként elhagyták a várost, hazautaztak. Sokan kérdezték később a város lakóit, hogyan tudtak végleg megszabadulni a hangyáktól, amire az volt a válasz: „Vendégmunkásokat alkalmaztunk.” Mások meg háborogtak, hogy így sosem fog megszűnni a munkanélküliség, ha ilyen sok vendégmunkást alkalmaznak a helybeliek helyett.

– Mi nem szeretjük a hangyákat – hangzott mindig az egyhangú válasz. És a városka lakói boldogan éltek stb.

[Epilógus]

Hazatért az a majomcsalád is, amelyik az állatvédőknél segített a hangyák kiirtásában. Kis pihenés után rögtön hozzáláttak az ebédhez. Csendben maj-

szolgáltak, de nem hangyákat, hanem valami egyebet... A csendet az apuka törte meg:

– Nem is volt olyan rossz ízük ezeknek a barna hangyáknak...

(Ez azonban csak mese. A valóságban nem ilyen egyszerű mindez. Megtörténhet, hogy az a sok majom adandó alkalommal nem kap mind vízumot...)

Prágai Noémi

Örökmécs

Milyen jó újra itt.

Itt, ahol a gyermekkor ártatlan varázsa ma is megpihen még a szüette padok között.

A falakról az aranykeretbe foglalt szentek éppúgy mosolyognak le rám, mint rég, amikor még láttam az orgona sípjain angyalokat ülni, mikor még álom és valóság oly tisztán keveredtek.

Ezek a falak, gyertyák és szobrok elkísértek első lépéseimtől fogva, hozzátartoztak a vasárnapok naplementéinek ízéhez, egykor hatalmasak, titokzatosak voltak.

Azután a templomig vezető utak egyre gyakrabban vezettek máshová, ismeretlen vidékekre, ki, az életbe – és a tömjénfüst s a gyertyák kormos lángjai elmaradtak a távolból felsejlő harangzúgásban.

És ahogy mind messzebbre merészkedtem a szenteltvízes medencék oltalmából, mind többet tudtam meg a világról – és a csodák kongva, csörömpölve hulltak alá az elhagyott áhítatban.

Felnőttem.

Mégis, időről időre akartam látni, érezni a rendíthetetlen örökkévalóságot, az egekbe magasló keresztfát,

szobrokat, kelyheket, a talán csak a mennyekben végződő, hatalmas boltozatú, tág teret, míg egy nap elég bátorságot gyűjtöttem, hogy ismét az Úr színe elé járuljak.

Várakozó csodálattal léptem be a – mára egészen közönségesre zsugorodott – nagykapun, s csöppentem gyermeki emlékeim félhomályos rejtekhelyére.

Az első csalódást a hatalmas szentek okozták.

Kopottak lettek, és az én emlékeim magaslatairól igencsak közönségesen alacsonyra szálltak – akár meg is érinthettem volna őket, akár csak a nálamnál alig magasabb keresztet.

De mert amúgy szemre más semmi sem változott, hagytam elragadni magam a régi énekek, régi misék egyre ott keringő hangulatától, még az sem igen ronthatott a dolgon, hogy az egyik freskóról átszellemülten mosolygó Szent József arca hosszában kettérepedt, és egyik dicső szeme helyén a vakolat alól kikacsintó téglát viselt.

Nem, addigra már úsztam visszanyert ártatlanságomban, körülöleltek a hűs falak, meg-megreccsenve me-

séltek nekem az évszázados deszkák s az orgonaszó.

Elkezdődött a mise.

A valaha zengő hangú, öreg plébánost egy fiatal váltotta fel – s mikrofonba beszélt.

Lehangoló volt kissé, de igyekeztem felülemelkedni eme világi problémákon.

Még akkor is úgy éreztem, hogy immár a legjobb úton haladok a megdicsőülés felé, amikor felfedeztem, hogy a mostani gyertyák bizony nem kormoznak.

Nem is, mert ábrándozón táncoló lángjukat mára villanyégőkre cserélték, ami a szemembe világító óriásreflektorok nélkül is eléggé illúzióromboló felismerés volt...

De nem baj. Az üdvösség boldog útjáról nem fog holmi technikai haladás letaszítani, hisz a templom amúgy a régi.

A régi az oltár, a misekehely, a térdeplők, a szószék – szinte minden

a helyén van még. A régi a hit, az álmodozó csend, és a régi az oltár árnyékában megbújó, végtelenül és bölcsen pislákoló örökmécs is.

Véget ért a mise, s a harangzúgással olyan könnyedén lebegtem kifelé a templom mégiscsak halhatatlan világából, olyan szárnyalóan magasan, hogy onnan volt csak igazán fájdalmas a zuhanás.

Kifelé menet gyermekkorom nagykis kapuja mögött a falon egy csúfosan mezítelen kapcsolószekrény rántott le a földre.

Hófehér kapcsolói ráviczorogtak a frissen megtalált örökkévalóságra, és felirataikkal, azzal a néhány kegyetlen szóval, pozdorjává zúzták a sok leporelt álmot.

Hogy:

„Harangzúgás indul-leáll.”

Vagy:

„Gyertyafény fel-le.”

És az utolsó:

„Örökmécs be-ki.”

Talált tárgyak osztálya

– Csak dobja oda a sarokba! – mondta az iktató kisasszony –, majd egyszer a helyére kerül.

– Hogyne, a szeméttelre – vihogott a raktárosfiú.

Hatalmas döndüléssel vágták be mögötte az ajtót, sötét, nyirkos csend ereszkedett rá.

Először bátortalanul megköszörülte a torkát.

Semmi.

Köhintett egy aprót.

Valami megmoccant a sarokban, de különben semmi.

Nagyot sóhajtott és remegő hangon megkérdezte:

– Kérem szépen... Elnézést kérek... de van itt valaki?

Pusmogás minden irányból. A feneketlen sötétség lassan félhomályos sötétséggé hígult, és mintha itt-ott mozgolódott volna.

– Kérem... Hmmm – krákogott egyet –, én így félek. Tudniuk kell, hogy igen ijedős vagyok. A háborúban egyszer...

Valaki közbeordított:

– Odakinn háború van? – kérdezte a durva hang.

Megkönnyebbült. Nincs egyedül.

– Nem, kérem, odakinn nincs háború. Ez még régen történt...

– Kár – mondta csalódottan a durva hang.

– Mi kár?

– Hogy nincs háború.

– De amikor egyszer a háborúban...

– Azt majd elmesélheti később – szakították félbe többen is. – Mi friss hírekre vágyunk.

Elgondolkodott. Krákogott egyet.

– Mi az, talán megfázott? – kérdezte a durva hang.

– Feltételezem – mondta ő –, odakinn ugyanis esik.

Erre zúgolódás támadt.

– Esik? Bámulatos! Meséljen még róla!

– A háborúról? – kérdezte reménykedve.

– Dehogy. Az esőről!

– Aha – mondta némileg meglepődve. – Hát, kérem, az úgy volt, hogy ma reggel sötét felhők takarták el a napot.

– Szenzációs – hüledeztek a többiek.

Erre kicsit bátrabban folytatta.

– És dörgött is! – tette hozzá büszkén.

Áhítatos morajlás.

– És egyszer csak a gazdám előhúzott az esernyőtartóból – régi családi emlék, még a háború előtről... Szóval sétálni vitt, mert kilátásban volt, hogy esetleg esni fog.

– És aztán esett? – kérdezte valaki sóvárogva.

– Ó, hogyan kérem, mi az hogy! Csak úgy szakadt az eső!

– Ön egészen biztos ebben? – kérdezte egy bizonytalan, nyikorgó hangocska.

– Természetesen, hiszen ez a szakmám. Esernyő vagyok.

– Persze, majd elfelejtettem. Tudja, mi, egérfogók, nem sokat értünk az ilyesmihez.

– Megértem – biccentett az esernyő.

– És pocsolyák is voltak? – kérdezte egy fél pár sárga gumicsizma.

– Hogyne, kész árvíz van odakinn!

– Lenyűgöző! – zúgták a többiek.

– Meséljen még!

– Az esőről?

– Arról. Meg a napról.

– Kérem, ma a napot nem lehetett látni.

– Nem arról a napról. A mai napról. Tudja, hogy hétfő van-e, meg milyen hónap és ilyesmik.

– Értem. És esetleg a háborúról?

– Arról majd később.

– Kérem, ma péntek van. És november.

– Hihetetlen. Már november! Mondjuk gondoltam, mert sok a fél pár kesztyű mostanában. Tudja, ilyenkor nagyon elszaporodnak.

Erre szipogás támadt a sarokban.

– Én igazán nem tehetek róla. Pedig milyen gyönyörű volt a párom, ha látták volna! Finom bőrkesztyű! És így elválni!

– Önök hogyan kerültek ide? – kérdezte az esernyő.

Erre mindenki egyszerre kezdett mesélni, végül a durva hang ragadta magához a szót.

– Velem fát hasogattak. Olyan élem volt ám! De egy napon a gazda megvadult. Fura dolgokat vagdostam aznap.

– Például?

– Például a gazdasszonyt.

Az esernyő kicsit távolabb húzódott, de azért megkérdezte.

– És aztán?

– Azután bevittek a rendőrségre.

– Egy fejszét? – ámult el az esernyő. – Talán odabenn önnel vágták a fát?

– Nem, kérem, tanúnak vittek.

– Kihallgatták?

– Kivizsgáltak, de ez majdnem ugyanaz. Azután idehoztak.

– És mikor viszik el? – kérdezte felvillanyozva az esernyő. Csak úgy csattogtak a küllői.

– Kérem, óvatosabban, minden csupa víz lesz!

– Bocsánat – nyugodott meg az esernyő. – De mikor viszik el?

Mindenki mélyen hallgatott. Végül az egérfogó felelt.

– Innen nem visznek el. Csak a személtrepre.

Súlyos csend ereszkedett rájuk.

– De engem elvesztettek – próbálkozott az esernyő –, nélkülem megázik a gazdám...

– Naiv! – mondta a fél pár kesztyű.

– Mind pótolhatóak vagyunk.

– De kérem – rökönyödött meg az esernyő. – Ezt a hangot kikérem magamnak! Nekem faragott cseresznyefa a nyelem!

– Nekem meg bársonyhuzatom van – recsegte egy száraz hangú szék.

– Nekem meg svéd acél a rugóm! – vinnyogta az egérfogó.

– Te csak hallgass! – torkollta le a kalap. – Mégiscsak nevetséges, egy egérfogó, akit elveszítettek! Nézd meg az esernyőt! Az legalább még érthető. De egy egérfogó!

– De én szolgálatteljesítés közben... – védekezett az egérfogó.

– Ah! – fölényeskedett a sétatálcá. – Hogyne, rám meg maga Napóleon támaszkodott! Elhallgass, balga gyermek! Kérdezzük meg inkább az új jövevényt.

Az esernyő meglepetten kihúzta magát.

– Hogyan, kérem? Engem?

– Igen, mondja el, hogyan került ide.

– Örömmel. Szóval az úgy volt, hogy esett. És amikor a gazdám felszállt a villamosra és leült, engem felakasztott a kapaszkodóra. És amikor leszállt, otffelejtett. Hiába himbálództam kétségbeesetten, egy öreg hölgynek még bele is akadtam a kontyába...

– Ön verekedett? – kérdezte a sétatálcá.

– Nem, kérem, csak hadonásztram. Véletlen volt.

– Az más.

– De kérem, az lehetetlen, hogy esetleg megkeresnek engem?...

– Verje ki a fejéből. Ön is felejtethető – mondta egy mankó.

– Gondolja?

– Tudom. Na hallja! Ha engem ide juttattak, fontolja csak meg! A gazdámnak fél lába volt, mégsem hiányzik neki!

– Fantasztikus – mondta az esernyő –, hogy az emberek mi mindent el nem veszítenek!

– Meghiszem azt – csattogta izgatottan egy műfogsor –, elképesztő dolgokat hagynak el. Egyszer hallottam, hogy valaki elveszítette az ártatlanságát!

– Ne vicceljen! – csodálkozott az esernyő. – És azt sem kereste senki?

– Nem hiszem. Vagy talán keresték önt?

– Nem, nem igazán – mondta az ártatlanság, és csendesesen beljebb húzódott egy régi, kopott játék mackó mögé.

Zsirai László

Rendes ember az asztalos

Haldokló sárga és piros levelek az álmos őszi utcán. Mozdulatlan autók sorfala előtt ballag Gézaváry a barátja kihízott, Bécsben vásárolt télikabátjában. Alkalmhoz öltözött. Szürke kabát a szürke ködben. Szabadságra mehetett a nap, egyetlen árva sugarát sem látni. Tántorogva ballag Gézaváry, de ki törődik vele, hogy tizenöt éves csizmája nyomja a lábát és a bal szárának cipzára szétnyílik. Évek óta tervezi, hogy új csizmát vásárol a télre, aztán ez a terve terv is marad rendszeresen. A nyomor rendszere öleli a lehetőségek hazájában. Nem csupán az anyagi nélkülözésé, a szabadság szellemi bezárultságának nyomora is.

Egykedvűen és megszokásból nyitja ki a naponta huszonnégy órát várakozó telefonfülke ajtaját. A készülék tetején árválkodó mini pálinkásüveg is a nyomorról beszél. Leemeli a rózsaszín kagylót, miközben a másik kezével húsz forintot dob a nyílásba. Fejből nyomkodja be a számokat a billentyűzetbe, és a rádió átszűrődő híreit hallgatva várakozik.

– Halló! – veszi fel a kagylót a hívott.

– Weissmanfréd – mondja köszönés helyett Gézaváry.

– Az meg ki? – hallatszik a kérdés a vonal túlsó végéről.

– Gézaváry. Csak tudod, mióta egy német vadász „Waldmannscheil” köszönését nem tudták megjegyezni az egyik vadásztársaságnál, és így viszonyozták, hogy Wiessmanfréd, azóta átvettem ezt a formát. Visszahívna, ha irodalmilag képes vagy valami biztatót mondani, Kun Pista?

– Én képes volnék, de nem történik szinte semmi, mert ami történik, az is a semmivel egyenlő.

– Mi a helyzet a folyóiratok frontján?

– Tegnap jártam az Írók Boltjában. A nyári számokat lehet kapni. Az egyik közölte egy novellámat, azóta sem fizették ki. A többiek meg sem köszönik a kéziratot.

– Pályázat?

– Figyeltem, de azt sem írták ki, amelyiken tavalyelőtt nyertünk százezer körüli összeget. Nevezési díjas pályázatok vannak, röhejes díjakkal. Zömmel amatőröknek. Ha így megy tovább, nekünk is érdemes volna visszafejldni amatőrré.

– Könyvkiadók?

– Nem válaszolnak. Ahol megjelent négy könyvem, az a kiadó júniusban indult és szeptemberben ment tönkre. Honoráriumot nem fizetett, de megengedte, hogy példányonként kétezer forintért vásárolhassak a saját könyveimből. Húsz példányt vettem, de kértem kedvezményt, s egy hét alatt el is adtam, illetve elajándékoztam a haveroknak.

– Ez a profizmus? Van értelme itt másnak lenni, mint analfabétának?

– Áruházi rabszolgának például, vagy árulhatsz kozmetikumokat is.

– A minisztérium főosztályvezetője javasolta, hogy regisztráltassam magamat a szakági szakszervezetbe, és pályázzak az alapítványnál, meg főleg keressek kiadót magamnak, s ez javítani fog az életkörülményeimen.

– Én találtam kiadót, javítottam is az életkörülményeimen azzal, hogy megvehettem a könyveimet. A szakszervezetben tagdíjat kell fizetni. Szerencsés esetben kaphatsz ötezer forint segílyt, ha jó fiú leszel, de azt sem havonta, hanem évente, vagy ritkábban. Az alapítványnál sem rúghatsz labdába, ha nincs ismerősöd a zsűriben, bár egy ismerős ott kevésnek bizonyul. Tehát, micsoda a micsodájukba?!

– És az író-olvasó találkozókkal mi a helyzet?

– Ezeket inkább nemíró-nemolvasó találkozóknak lehet nevezni. Néhány dilettáns felolvassa a műveit a közönség álnéven megjelenő haverjainak, aztán annyi. A lapok meg még be is számolnak róla, hogy mekkora kulturális élményt jelentett ez a különleges alkalom. Arról kevésbé számolnak be, hogy a könyvtárak egy igazi művészt alig tudnak megfizetni, legfeljebb évente egyszer-kétszer. Program pedig azért legalább tíz kell egy évben. Van rá igény, a tíz dilettánsból legalább nyolc megtölti a kistermet a haverjaival, aztán jól elvannak, s ki lehet pipálni...

– Akkor mit kellene tenni?

– Mit? Fogalmam sincs. Én már éjjeliőr is voltam, rá is ment az egészségem.

– Most akkor mid van, ha egészséged nincsen? Feleséged, mi!?

– Az van. A doktoroktól fel is fordulhattam volna. A nejem szemének csillogó mosolya gyógyított ki a pánikbetegségből.

– Írok egy verset és jó esetben évek múlva közlik, aztán az érte kapott honoráriumából meg egyetlen ebédre telik. A lakótársaim és a barátaim pedig jól kiröhögnek, ha elárulom nekik.

– Ez van. Megyek hecsedlit eltenni.

– Akkor hát ingyom-bingyom!

– Tutáliber!

Gézaváry leemelte soványka szatyráját a fülke polcáról és ballagott tovább, előre a kutyaszaros úton, arccal a vasút felé. Még hogy jobboldaliak meg baloldaliak! – fortyant fel magában. Hülyeség! Féloldali ember nincsen, nem létezik, csak bedumálták maguknak. Bepillantott az egyik társasház üvegkapuján, s annak homályos tükrében szürke kabátos önmagát látta beleolvadni a ködbe. Látta, hogy mindkét oldala megvan. Még megvan, mert nem fogyott le teljesen a nélkülözéstől. Tartása görnyedt ugyan, néha érzi, hogy fáj a gerince, de ez a fájdalom annak a jele, hogy neki még van gerince. A kabát viszont piszkos lett a telefonfülkében. Jobbról is, meg balról is. Bicegve ballagott Gézaváry, szatyrában a kilós kenyérral. Másfél éve képtelen volt megoperáltatni lágycsérjét, mert időközönként felbukkanó összevisszaságban, hivatásszerűen olvasnia kellett különféle zsenik különféle témájú agymenéseit. Általában egyben voltak azonosak ezek a szerzők. Abban, hogy az általuk felgömbölyített pénzért a kiadók bármit hajlandóak voltak megjelentetni tőlük, de azért írásaik stílárís fésülgetésére felkérték Gézaváryt. Az ugyan utólagos szempont, de hátha mégis elolvassa valaki a könyvet, s nehogy túlzottan szó érje a ház elejét. Ám ez csak álca volt, hiszen az egész kiadási buliban egyetlen értékmérő jutott főszerephez, még csak nem is az olvasóktól remélt bevétel (az a legkevesebb), hanem az innen-onnan kiénekelte pénz. Gézaváry hetekig görnyedt a levonatok felett. Javította az ipszilonokat elipszilonokra és fordítva, egyeztette az alanyokat az állítmányokkal, s gyomlálta a központosításokat, mint parlagfüvet a rózsakertben.

No persze, hiszen a rózsa csak szép, a parlagfű viszont kitermeli az allergiaellenes gyógyszerek fokozta gazdasági hasznot. Rózsakert? Hol van az már a szép nyaraival együtt... Most ködös, fullasztó, álmos ős van és haldokló falevelek és kussoló kutyaszar a járdán.

Sehol egy lélek.

Gézaváry bicegve ballagott és lassan. Arca beesett. Kezeletlen fogai miatt ritkán mert mosolyogni. Két éve elment ugyan a szakrendelőbe, állt is a szájszabész főorvos ajtaja előtt két órát tetőtől talpig stresszben leizzadva. Aztán négy órával hamarabb befejeződött a rendelés, a főorvos lelépett a hátsó ajtón. Gézaváry felháborodva ment haza akkor, és eltöprengett, hogy mi a francnak fizeti az egészségbiztosítási járulékot, ha tulajdonképpen Istenen múlik, hogy a betegség meggyógyul-e magától. Útközben bedobott egy húszast a templom perselyébe és a vegyesboltban vett egy mini üveg konyakot, kizárólag gyógykezelés céljából. Öblögetett vele. Egykori olvasószerkesztőjére gondolt, aki azért szédelgett a szerkesztőség folyosóin, mert a fogorvos annyit javasolt neki, hogy öblögesse a fogait konyakkal. De az nem köpte ki, befelé folyt el a drága nedű. Akkor a fokhagyma és egy doboz Algopyrin még segített megszabadulni a fájdalmaitól és a duzzanattól, meg az írás. Ahogyan írta élete regényét, meg is feledkezett a fájdalomról. Most pedig arca beesett. A mellényzsebében lévő pénztárcája is sovány, nem dagadt a kabát, mert senkinek sem kellett az a regény. A könyvesboltok polcai roskadoztak az idegen nevű és nyelvű szerzők csicsás könyveitől. Azokat nem nagyon vette senki... Hazai földön jonatánalmát és ne növényvédőszeres idegen paprikát! Ósdi, elavult jelszó. Egészség? Kutyaszar! Azt nektek, meg plázát, ahová utazhattok jó sokat, és cipelhetitek a nehéz szatyrokban a külföldi tejet meg a főtt kenyeret. Olcsón. Ha rátok nem rogy a raktáráruhá, vagy nem rogytok össze benne a fóbias félelmeitek nyomására, mert ott csak a rendész vizslató tekintete köszön, s pénztáros rabszolgák pergetik a számítógép agyát, miközben a vásárló szorgalmas hangyaként hordja az árut, a pénztáros pedig szorgalmas méhként gyűjtögeti a forintokat. Gézaváry inkább a családi garázsbolt eladóinak mosolyában fürdik, s beszélget velük, egy jót nevetgél, ami hasznosabb mindenfajta meditációnál.

Sehol egy lélek, tapasztalta Gézaváry hazafelé ballagtában. Hová lettek a munkanélküliek? Felötlött benne egy régebbi kép, amikor azt hitte, hogy mindenféle protekció nélkül lehet itt állást keríteni. Bevonatozott a Munkaügyi Központba, ahol meglepetésére szombati ünnepledolgozás lévén hatalmas csend fogadta. Egy recepciónál álló alkalmazott megkérdezte tőle, hogy mi járatban ette be ide a fene pont most. Gézaváry elmesélte, hogy tizenkét éve szabadfoglalkozású író, újságíró, irodalmi szerkesztő, de pont most, hogy egyedül maradt, ebből a tiszteletdíjnak becézett könyöradományból lehetetlen megélni. Még hogy író, költő, meg újságíró, meg irodalmi szerkesztő! Az mi? Gézaváry bízott a hivatalban. Biztosan ajánlanak majd számára jól fizető, de mindenféle különösebb megerőltetés nélkül elvégezhető munkát. Akkor még lágyéksérve sem volt, csak munkakedve, s azt sem tudta még, hogy e két jelenség fordítottan arányos.

– Magának való munkát nem tudunk adni – tárta szét kezét a hölgy. – Még pénz sem jár, mert az ápolás előtt nem volt elég munkaviszonya. Azért regisztráltatja magát?

– Igen – jelentette ki Gézaváry, elvégre az tetszeleg a cégtáblán odakint, hogy ez a munkaügy hivatala, s azért is vonatozott ide, mert remélte a remélhetlent. De később kiderült, hogy ebben a hivatalban csak munkaügy van, munka nincs. Egyébként is, ezek szerint az, amit harminc éven keresztül végzett, az nem munka. A művészet leminősítve. Az nem munka. Michelangelo vajon kisvállalkozásban végezte-e alkotótevékenységét, s milyen számlát adott a Medicieknek? Művészet? Ugyan! Hobbi... Még a vagyonőr is több elismerést kap. Persze, a gazdikák a szépen csaholó, farkukat örömmel csóváló kuttyákat etetik szívesen. Amelyik hivatástudatból óhajt ugatni s nem a betanított szöveget nyomja, az csontot nem kap. Művész? Eb ura fakó. Egyetlen hirdetés húzódott meg szerényen a hatalmas, falnyi hirdetőtáblán. Vágóhíd húsbontó szakmunkást keres. Társadalmi jelenségeket és depressziós sorsokat élve boncolónak még elmehetne a végzettsége révén, de a bárdot – mint egykor tornából felmentett – nem bírta volna rendszeresen felemelni. Egyébként is sajnálta az állatokat. Őt viszont szintén sajnálták.

– Hány óra? – hajolt át a pulton a hölgy.

– Tizenkettő – mondta Gézaváry, aki nemcsak jobban ismerte, hanem jobban is látta az órát.

– Ja, ma egyig vagyunk nyitva. Majdnem elküldtem. Ezeket a papírokat szíveskedjék kitölteni – tájékoztatta a hölgy, s egy csomó papírt tolt Gézaváry elé a pulton.

Gézaváry az üzemi ebédlőasztalhoz hasonlító alkalmatossághoz lépett, kihúzott egy faszéket, helyet foglalt a kongó előcsarnokban, és a nyomtatványok tanulmányozásába kezdett. Eltelt fél óra. A hivatalnokok egyre gyakrabban tűntek fel a kétszárnyú üvegajtó mögött, s egyre sűrűbben hallott egy érces férfihangot:

– Még tölti az úr! Még tölti...

Nem fogtok hamarabb lelépni – gondolta magában Gézaváry. A munka az munka, a munkaidő az munkaidő. Ha ezt a tűzoltóságilag is veszélyes mértékű papírfelhalmozást itt munkának is nevezik, egy biztos, a munkaidőt most be fogják tartani a hölgyek és az urak. Gézaváry felkelt a székről, erre fellélegeztek odabent, majd visszaült, mert nem fordított, s felkeltében észlelte, hogy az utolsó nyomtatvány hátulján is vannak még kérdések. Közben egy férfi lépett be a hivatalba. Hangosan veszekedett a hivatalnokkal, hogy beteg és csak egy hete van a felmondási idejéből, és dolgozni szeretne, mert éhen döglik a családja. A legális bankrablás biztosabb jövedelem – gondolta magában Gézaváry, miközben komótosan firkálgatott a kérdőívekre, aztán a férfi dühösen távozott. Minek jött ide egyáltalán? Azt gondolhatta tán, hogy itt gyógyítják a gyomorfekélyét? Itt még a nyomorfekélyét sem! Gézaváry a pulthoz lépett.

– Na végre! – súgta maga elé végtelenül udvariasan az elegáns öltönyt viselő hivatalnok, azzal a biztos tudattal a háta mögött, hogy amíg az embereknek nincs munkájuk, addig neki van, legalábbis addig, amíg az a párt van spiccen, amelyiknek pártfogoltjaként belebújhatott ebbe a nem éppen idegnyugtató állásba és az elegáns öltönyébe. Átvette Gézaváry papírjait. Szélesen és mélyet sóhajtván, mint a pályaudvar műsorközlője, egy szuszra, határozottan dalolta el az unos-untig ismert szöveget: – Ön regisztrált munkanélküli. Kedden reggel fél nyolckor általános tájékoztató a nagyteremben. Viszontlátásra! – búcsú-

zott, és azzal, mint aki jól végezte dolgát, bement az irodába. Gézaváry pedig magára maradt a hatalmas, kongó előcsarnokban. A mellékhelyiség ajtajára pillantott, de gondolta, hogy inkább majd a vasútállomáson megy ki. És gyors léptekkel kiment az épületből.

Sütött a nap. Munkahelyükről ebédidőben lelépő emberek rohanguáltak körülötte az utcán. Intézték szigorúan magánteendőiket. Mire lakóhelyének állomásához érkezett a vonat, megtett vagy tíz kilométert, Gézaváry elhatározta, hogy egy frászt kel kedden fél hatkor, hogy meghallgassa a hivatali süketelést. Pénz úgysem jár, meg vonatjegyre sem nagyon telik. Feleslegesen ne sóhajtozzanak neki! Elvégre ő egy regisztrált munkanélküli, amit a hivatalban is tudnak, és lesírt róluk, mennyire sajnálják, és a nyakukat törik igyekezetükben, hogy segítsenek rajta. Majd csak akad valami haver, amelyik beszerzi valamelyik laphoz vagy könyvkiadóhoz.

Nem akadt. A körzeti családsegítősofknél ketten is tüsténkedtek azért, hogy szakképesítésének megfelelő állást találjanak, ám egyik szerkesztőségtől sem érkezett válasz, mert nem szóke és nem pályakezdő és nem nő, hanem inkább össemegy. A sokat tapasztalt újságíró, irodalmár arról ismerszik meg, hogy görbe a háta a rengeteg írástól, s gondok halmaza kopasztja tarra a fejét. Most itt ballag hazafelé, egy kiló kenyérral a szatrában, az őszben, és sehol egy lélek.

Mindenki dolgozni ment? Vagy már annyira nagy a jólét, hogy azt felesleges is, és a jó meleg lakásaikban a televíziók agyalágyult műsoraival közösülve töltik az időt, meg a feleségüket vagy a szeretőjüket.

Ni csak! Az egyik garázs körül járkál valaki. Nézegeti a virágokat. Az asztalos, aki a rokkantosítási álmairól mesélt tavasszal. Aznap lopták el a frissen vizsgáztatott autóját. Azóta motorral jár az asztalos, s az író sokáig meg sem ismerte, hogy ki lehet az a bukósisakban bólintgató férfi. Pedig rendes embernek ismerte ezt az asztalost. Nyár végén is említette a boltban, amíg a többiek a söröket meg a pálinkás üvegeket szorongatták a kezeik között, hogy krumplit azt nem vesz, mert voltak otthon, s hoztak a palócfalusi kertből. Azzal húzotta egyet az üdítős palackból.

– Kertészkedsz? – szólította meg a középkorú férfit. – Mit termelsz? Kövirózsát? Miért nem paprikát és paradicsomot? Szevasz!

– Szia! – nyújtotta a kezét az asztalos. – Azért nem, mert ezeket is kihúzkodták, el is vittek belőle.

– Igaz is. Minek etetnél másokat, amikor etetnek minket elegen a süket dumájukkal. Hogy állsz a rokkantnyugdíjjal? Végül is sikerült a hatvanhét százalék?

– Igen, hatvanhét százalékos vagyok, de nem végleg. Jövőre kell mennem felülvizsgálatra.

– Ugye, mennyivel könnyebb így, mint gerendákat cipelni!?

– Az biztos. Te? Szintén?

– Egy frászt. Én dolgozom. Jól is keresek a szerkesztésekkel. Négyszázetret tizenkét hónapra elosztva.

– A statisztálást nem próbáltad még? – kérdezte az asztalos. – Én azt csinálom. Forgasításokra járok. Benn voltam a Bacsó-filmben, meg Szabó István új filmjében. Nemsokára lesz a bemutató. Benne vagyok a Mónikában is a tévében.

– Én meg benne vagyok, nyakig... – Gézaváry úriember lévén nem mondta ki, hogy miben. – Nekem aztán mondhatod. Nincs tévém.

– Hogyhogy nincs?

– Amit anyám halála óta kerestem, az szinte mind a közjegyzőre ment, meg az illetékhivatalnak, és közműszámlákra meg adósságok törlesztésére. Egy darabig rokonok, barátok etettek. A tévét ki kellett dobni, mert a szerelő olyan hibát állapított meg, aminek a javítása többbe kerülne, mint az új tévé.

– Igaz is. Húszezerért már lehet kapni.

– Majd meglepem magamat eggyel.

– Karácsonyra.

– Vagy inkább húsvétra... Még sok kölcsönt kellene ledolgozni, meg élni is kellene valamiből addig.

– Meddig? Húsvétig?

– Nem. Pünkösdig, amíg visszafizeti az APEH a feleslegesen levont éves adóelőlegemet.

– Gyere be egy felesre! – keresgélte a garázkulcsot az asztalos a zsebében. Gézaváry meglepődött az ajánlaton, mert ugyan sejtette, hogy a garázsokban jelentős klubélet folyik, de az asztalos kezében még sörösüveget is ritkán látott.

– Vagy te nem iszol?

– Nem – jelentette ki Gézaváry. Közben a kutyával érkező nyugdíjas köszöntötte, aki szintén klubéletet folytatni igyekezett.

– Miért nem?

– Nyugodt életmód. Bekapok egy-egy nyugtatót és alszom. Ahhoz pedig nem szabad inni, ha valaki ragaszkodik ehhez a kurva élethez.

Elbúcsúzott alkalmi ismerőseitől. S ahogy átvágott a parkon, látta, hogy a vízvezeték-szerelő is a garázs felé kacsingat. Eszébe jutott édesanyja egykori jellemzése: Az asztalos az rendes ember, fiam.

Az. Hatvanhét százalékig?

Otthon bekapcsolta a rádiót. Politikusok beszéltek a jólétről meg a szociálisan rászorultak ellátásairól. Gézaváry is szokott pénzt adni a koldusoknak, a piaccgazdasági fejlődés biztos mutatóinak. Amikor az önkormányzatnál érdeklődött segélyről, javasolták, hogy inkább az ötvenszázalékos rokkantságit célozza meg. Nem célozta meg. Jólét van, meg különben is. Százszázalékos novellákat írt, amiket szókimondó realitásuk miatt nem közöltek az ötvenszázalékos újságok. Elvégre a szerkesztők is tartottak a százalékolástól, s fogalmuk sem volt arról, hogy rendes ember az asztalos. Nem is érdekelte őket, mert rendes emberekről legeslegújabb korilag nem illet írni a lapokban.

Gézaváry este felhívta vidéken élő barátnőjét, akivel a sötét telefonfülkéből beszélgetve nagyon jól érezte magát. Talán nem is az volt számukra fontos, hogy jól érezzék magukat, hanem inkább az, hogy jól érezzék egymást. Nem zavarta őket senki. A jólétben csak Gézavárynak nem volt privát telefonja, ezért a telefonfülkét tekinthette annak, ahonnet nem telefonált más, mint ő. Előfizetési és készülékbérleti díjat nem fizetve.

– Az újságok nem közlik a cikkeimet, a folyóiratok alig fizetnek valamit a verseimért, novelláimért, kritikáimért, a könyvkiadók sorra befuccsólnak. Mit tegyek, Violetta?

– Interneten kellene árusítanod valami olyant, ami még nem volt. Ahhoz persze nem elég egy jófajta honlap, hanem az szükséges, hogy mások honlapján is jelen legyen a te hirdetésed, így minél többen megismerhetik a vállalkozói szolgáltatásodat – hangzott a jó szándékú tanács.

Igen, korszerű ötlet – gondolta Gézaváry. Később a barátaival közösen kezdtek töprengeni, hogy mi legyen az a kreatív kukac, ami még nem volt. Nem találtak ki semmit. Az már fel sem vetődött benne, hogy a fiókban lévő kéziratából olyan könyvet lehetne készíteni, amilyen még nem volt, hiszen maga írta, a téma és a címe is eredeti. Ám a könyv, mint hírlík, eladhatatlan.

Ebben a hitben szenvedett mindaddig, amíg meg nem látogatta Vénlaky Bálint, a neves író, aki harminc könyvét adta ki szerzőileg és adta el ezer-ezer példányban néhány ócska milliócskáért, s azok olvasói nem is találkoztak még a Gézaváry névvel, de Vénlakyt igen sokra becsülték, hiszen már vagy harminc könyvet olvastak tőle. Fel sem tűnt nekik, hogy ezekben a könyvekben senki nem javította ki az ipszilonokat elipszilonokra és fordítva, nem egyeztette az alanyokat az állítmányokkal, s nem gyomlálta ki a parlagfüvet a rózsakertből. Fel sem tűnt nekik, hogy Gézavárynak esetleg nem sokáig tart el az egy kiló kenyér. Viszont a fiókban maradó novellából azt sem tudhatják meg soha, hogy rendes ember az asztalos. Ugyan ki kíváncsi itt ma már a rendes emberekre? Vannak még rendes emberek egyáltalán, így többes számban, vagy csak egyedül az asztalos lenne az? Miből tudhatnák meg, hogy boldogabb emberre vidámabban süt a nap? Talán egyszer majd, ha visszatér a nap a szabadságról, s talál még boldog embert, de így hogyan is tűnne fel az álmos őszi utcán, amikor haldokló sárga és piros levelekre tapos a köd.

Kerekes Tamás

Bohémvilág Berlinben

„Olvastam egy szórakozott turista lapját, amelyen ez állt: **üdvözlöm Schaffhausenből, itt van Európa legnagyobb órája és a világ legpontosabb vízese.** Tyutyu”

Apró alakjával belesüppedt a páholyba, lábait viszont magasra feltette az előtte álló szék támlájára, miáltal láthatóvá vált a vörös király, amint a cipőjén egy lyukon mélabúsan kitekint, mint egy Héttoronyba börtönzött rab szultán. Mert esős időben Lajos egy kvart majort rakott a cipőbe talpbélésnek, és ma a vörös királyt arccal a föld felé helyezte el a sorrendben, és legalul. Vele fordult elő, hogy egész nap sántított, és mint Pola Negri kiderítette, renonsz volt a cipőjében. Nagyon megdöbbsentünk egy este, ijedten, némán az ajtóra meredtünk, ahol megjelent Sir Lajos, aki költő volt. Akkor láttuk először. Pola Negri, aki szerette a rossz szóciceket mások rovására, azt mondta később, hogy a költő síri látvány volt. Valóban volt valami kísérteties Lajos debut-jében. Téli víz idején

teniszcipőben, patentharisnyásan, egy pepita lovaglónadrágban, gyermekre szabott, szűk és rövid ujjú kiskabátban, amely rátapadt kiszögellő csontjaira, és négynapos szakállában volt valami apostoli, mely félig szent, félig örült benyomását keltette bennünk. Külseje éhtífuszló beszélt, kiváló modell lehetett volna egy tuberkulózis elleni propagandareklámhoz, arca üvegszerűen, haloványan átlátszó volt és soványsága egyenesen valóságos. Szó nélkül megette az utolsó fél vekni kenyeret, negyed kiló margarint, és eltulajdonította az utolsó csikket, csak ezután szólalt meg. – Sír Lajos vagyok, költő. Szeretnék aludni. – Miután kijelöltünk a számára egy helyet az asztalon, feje alá tett egy megfordított tányért és mély álomba merült. Másnap történt, hogy Elek Richárd, állás nélküli lángező biciklin jött szembe velünk a Markgraffe Strassén. Az 1927-es berlini tél volt a leghidegebb abban az évszázadban Európában, az albérletben már tavaly be kellett volna fűteni, hogy az idén meleg legyen. Szédületes kezdeményezések fakadtak tettvágyunkból. Itt alakult meg az Új Színpad, amelyen a próbák alatt a szerző, a rendező és a színész rögtönzéseiből épült volna a darab, azaz a szerző a premier után írta volna meg a darabot.

A neves író tapétaragasztó-anyagot főz és spachtlizik. E nagyszerű artistaprodukciót comb közé szorított létrával űzi, egy lapos, fanyelű szerszám segítségével, célja a régi tapéta levakarása. Ezt minden kárpitos az emberben rejtőző alantas ösztönök következtében, bizonyos kéjjel csinálja: megsemmisíteni egy másik ember fáradságos munkáját. Ám a kárpitosipar legfontosabb része a villanykörtelopás. E tekintetben az öreg Herc (börtönviselt ember lévén) pehelysúlykező világrekorder a téren. A berlini szobalányok nagyon kedvesek és rendkívül kacérok. Egy ügyes kárpitosinas mindenféle előnyökhöz jut, libacombok és más jó falatok tekintetében. Legtöbbször ők maguk teszik meg a szerelmi ajánlatot egy falat sült csirke formájában. Ha az inas azt mondja, kell, kész a szerelem. Nem örökös, de nagy és őszinte, szép és komoly, rövid, de intenzív.

Este a kávéházban kissé részegek vagyunk. Félix teszi fel a kérdést: – Miért nem tudunk szép nyugodtan élni, kielégülés után kielégülést hajszolva. – Vízfej vagy – mondja Pola Negri. – Régi véleményem rólad, hogy egy szatócs lappang benned. Mit megalkudni? Hogy mondta Kolbrich, aki a világ legnagyobb embere: amit veszítünk kvantitásban, nyerjük minőségben... Érted? Ha kevesebb, ha küzdelmesebb is ez, de „ámulni lehet”, mint Ady mondaná Kolbrich helyében. Hát mit akarsz?

Az Erbanból átszüremlett a jazz és a cipők kopogása, a politikus mesteremberek a könyökükön aludtak, és én megkockáztattam a kérdést: – Hát mi lesz ennek a vége?

És egy hang, amely eddig nem szólalt meg, felkiáltott hirtelen. – **Fizetni** – Sir Lajos kiáltotta, aki költő volt.

(Rejtő Jenő életrajza alapján)

A honorárium

Azt mesélik (már tudniillik Ortega Y Gasset) – a történet hitelessége persze bizonytalan –, hogy amikor az író fél évszázados pályáját ünnepelték, az Élyséepalotában rendezett nagy estélyen minden nemzet követe megjelent, hogy köszöntse a nagy költőt. Ő a nagy fogadóteremben állt, szoborszerű, méltóságteljes pózban, a könyökét a kandalló peremén nyugtatta. Sorra elhaladtak a különböző országok képviselői az ünneplő közönség előtt, és köszöntötték a francia váteszt. Egy ajtónálló érces hangon jelentette be őket:

„Monsieur le Représentant de l’Angleterre!”, mire ő drámai tremolóval s égre emelt szemmel ezt felelte: „L’Angleterre! Ah, Shakespeare!” Az ajtónálló folytatta: „Monsieur le Représentant de l’Espagne!” Mire az író: „L’Espagne! Ah, Cervantes!” Az ajtónálló: „Monsieur le Représentant de l’Allemagne!” Ő pedig? „L’Allemagne! Ah, Goethe!”

Ekkor azonban egy apró termetű, tömzsi, bicegő emberkére került a sor. Felharsant az ajtónálló hangja: „Monsieur le Représentant de la Mésopotamie!”

Az író – mindedig rezzenéstelenül, magabiztosan állt ott – erre láthatóan elbizonytalanodott. A szeme egy türelmetlen pillantással jókora kört írt le, mint ha az egész világegyetemet fürkészve keresne valamit. Ám hamar jelét adta, hogy meglelte, amit keresett, és ismét ura lett a helyzetnek. S a korábbihoz hasonló patetikus hangon és semmivel sem kisebb meggyőződéssel így felelt a gömböc követnek: „La Mésopotamie! Ah, l’Humanité!”

*

Yersey. Angol fennhatóság alatt élő sziget, a La Manche csatorna területén. Anglia és Franciaország közt, ahonnan szabad szemmel látni a Whigt-szigeteket. Itt élt a romantika legnagyobb önkéntes emigránsa. A száműzött 14 évesen színdarabot írt, negyvenévesen a Francia Akadémia tagja, majd főrendi tag és száműzött. Én a vizigót valutareform után követtem a száműzetésbe, melyet egy voluntarista realistának, egy exhibicionista irrealistának tartott, de jelentősége vetekedett Aladdin csodalámpájának kikiáltási árával. A mester, Garibaldi barátja, alkotott egy tengerre néző kávéház teraszán, nagy művét kis híján húsz éve írta, benne szociológia, filozófia, történelem keveredett egy nagy, az emberiség jelenét és jövőjét is megidéző szerelmi szál segítségével, oly irodalmi vádirat volt, mely megdönthette volna III. Napóleon uralmát. Egy most érkező hajóról, napernyő alatt, két franciául beszélő, fiatal nő bámul ránk.

– Nézd azt a szakállas, öreg férfit. Azt a blőd, angol alakot. Hogy bámul és milyen suta.

Úgy érzem, otthon vagyunk. Dudák, kereplők, trombiták feleselnek a vijjogó sirályokkal. A mellékutcákból a hordárok most érkeznek vissza, a postahajót várják. A kávéház személyzete fehér szakácsruhában szolgál ki, a teret kifogott társzekerek, gyaloghintók övezik. Divatos volt a tejfröccs, az angolok inkább kalóriákat ettek, mint ételeket, az emigránsok spiritiszták voltak. Nekik lelkesedés kellett. Abban azonban nem volt hiány.

Irodalmi sikerek eddig is akadtak. Hisz a vállas, szakállas Mester már fiatalon Aranyliliom-díjat nyert, ha jól emlékszem, a toulouse-i Virágjátékokon, ahol virággal jutalmazták a legszebb költeményeket. 1862-t írtunk. Irreálisan vastag kéziratcsomó hever köztünk a kávéházi asztalon. Mellette bouillon (francia húsleves). A művészi kérdésekről beszélő örülteket és emigránsokat már elvitte a komphajó, szűkszavú, racionális börszakértők azonban bőven akadtak. A Sturm und Drang volt a témájuk. Én a halhatatlan Amour című austro-neo-subanarchista operakompozícióm színrevitelét vártam. Kissé unatkoztam. A postahajót vártuk. Tegnap tudtuk meg, hogy a marokkói szultán kiutasította Abd el Kadert, német bevándorló, marxista csoportok telepedtek meg Marylandban, és Lincoln hiába kísérelte meg a polgárháború elhárítását. Lényegében arra számítottam, hogy Franciaország Ausztria felett aratott győzelme után amnesztiát hirdet. A krími háborúnak is vége volt. Ám sehol egy király, mint 1822-ben, amikor az író 2000 frankos kegydíjat kapott. Befut a postahajó. Jön a küldönc.

Már kezében is az utalvány. A kiadó előlege.

Victor Hugo felugrik az összeget meglátván:

– Nyomorultak! – kiáltja, s ezt írja kéziratkötegére, cím gyanánt.

Csík Mónika

A teremtés macsó koronája

Kis magyar férfitipológia

Hölgykörökben ismeretes egy *örökbecsű* axióma, mely szerint *szinte* minden férfi tehetséges valamilyen téren, legfeljebb az adott dologra a világon senki sem kíváncsi. Eme tény azonban nem riaszt vissza egyetlen távköpésben, bőfőgésben, célba vzelésben és ki tudja, még hányféle rettenetesen fontos és különleges tevékenységben jeleskedő hímet sem, hogy a rá jellemző adottsággal kérkedjék – napszaktól, helytől, a hallgatóság vallásától, nemétől, érdeklődési körétől (...) függetlenül! Ők képezik a tehetséges férfiak legnépesebb csoportját, vagyis ÁTLAGPASIK. Egy átlagpasiba minden átlagos helyen belébotolhatunk, melynek megvan az az előnye, hogy az időjárásról szerzett ismereteink bármikor bővízhetnek néhány újabb izgalmas adattal...

A következő csapat a zseniké. Ők az OKOSTOJÁSOK. Tudományos vagy technikai területeken domináló, szakbarbár, többnyire jelentéktelen külső jegyekkel megáldott hapsik kompániája ez, melynek tagjai oly mértékben híján vannak a nők számára roppantul fontos romantikának, mint egy fejlett nőstényvíziló a kecsességnek. Csöndes, elhagyatott, sötét zugokban bukkanhatnak a nyomukra a legelszántabb leányzók, kiket nem riaszt vissza a műszaki kütyük és a legkülönfélébb alkatrészek dús táptalaján burjánzó elektromos vezetékek áthatolhatatlannak tűnő dzsungelé...

A MŰVÉSZZELKEK kissé dekadens gondolkodásmódja, s az erre utaló külsőségek: ábrándos szempár, egyedi hajviselet, különöc öltözködési stílus, valamint a rajongás képességének birtoklása – mint kívánatos belső érték – rengeteg hölgyet nyugtáz le, bár a racionálisabb felfogásúakat többnyire csak átmeneti jelleggel... Egy *igazi* művészzelke szereti, ha elragadtatják. Ő az, kit egy kubista festmény-lenyomat, Mahler elveszettnek hitt, kézzel írott kottafecniye vagy néhány frissen lefordított haiku-versike szinte extatikus állapotba hozhat...

A LÓVÉHAJHÁSZOK egész lényéből árad a magabiztosság, mely oly mértékben stimulálja a nőneműek érzékszerveit, miként borimádóra hat egy palack jóféle Tokaji – szín, illat, íz és erő egyvelege. Ennél a csoportnál az anyagi téren szerzett siker kóros önbizalom-túltengést eredményez, egyszersmind annak a végső konklúzióknak a levonására ösztönzi valamennyiüket, hogy száz négyzetkilométeres körzeten belül ők a testi, lelki és szellemi abszolútumok, következésképpen a „legpartiképesebb” domináns hímek. Aprólékos gonddal megtervezett imidzsük elmaradhatatlan kelléke a megfelelően drága és költséges fenntartású szolgálati kocsi, amely jó esetben egzotikus külsejű sofőrrel egészül ki, valamint az ütés-, por-, víz- és hőálló mobiltelefon – vagyis *bunkofon* –, melyet kívánatos jól látható helyen (pl. nyakba akasztva) hordani, sőt a kávéházi asztalokhoz letelepedve a slusszskulccsal együtt ildomos az abroszra pakolni. S ha mindehhez még drágának és minőséginek *tűnő*, bár előnytelen szabású öltöny, valamint kilónyi fuksz is társul – máris kész a hölgyeket álmatlan éjszákba taszító úriember prototípusa!

Az ERŐ-MERŐK képezik a tehetséges férfiak utolsó alaptípusát. A tekintélyt parancsoló izomtömegek mellett a vagányságra és magas fájdalomküszöbre utaló tetoválások arzenáljáról, illetve a kabátzsebből kikandikáló fitness-bérletről ismerhető fel minden Erő-merő, akár egy elhagyatott sikátor homályában is... Talán ez az egyetlen férfitípus, melynek tagjai még véletlenül sem tapátnák ki Populáris Pamela plakátjaival a hálószobáik falát. Rájuk reggelente az Isteni Arnold egész alakos képe mosolyog a fehérjekoncentrátumot tartalmazó konyhai tégelyek közül...

A fent említett, és minden nőnemű lény által jól ismert öt östípus mellett az egyedfejlődés folyamán szinte észrevétlenül alakult ki a tehetséges férfiak különleges alfaja: a BICSKANYITOGATÓ BALKÁNI MACSÓ, a továbbiakban BBM. A közelmúltban több oknyomozó tanulmány látott napvilágot e szokatlan jelenséggel kapcsolatban. A témával foglalkozó kutatók minden tudományos lehetőséget megvizsgálva – egybehangzóan arra a végkövetkeztetésre jutottak, hogy feltehetőleg különleges környezeti feltételek által előidézett bizarr genetikai mutáció végterméke ez az evolúciós kuriózum. Egy, a Balkánon őshonos alfajról van tehát szó, melynek egyedei zömmel az említett félsziget területén tenyésznek, de a szélrózsa minden irányából érkeztek visszajelzések, melyek a BBM váratlan felbukkanásáról tudósítanak.

Hogyan ismerhető fel egy igazi BBM? Első pillantásra is könnyen megkülönböztethető a tehetséges férfiak alaptípusaitól, ugyanis egyetlen rájuk jellemző ismertetőjeggyel sem rendelkezik. Öltözködését tekintve rendkívül igényes. Valódi *macsó*! Esetében gyakran találkozunk a bőrdzseki-tréningnadrág-makkoscipő ízléses kombinációjával, melyhez ötletes kiegészítőként vidám, tarka ing dukál. Miként egy zenész hangszer híján csak félemler, a BBM is egyetlen és sebezhető

figura lenne a tenyerében lapuló bicska nélkül, mely vagányságot és magabiztosságot hivatott szimbolizálni. Egy igazi bicskanyitogató *soha, semmilyen* körülmények között nem indul el *sehová* a bököje nélkül, mellyel a legkisebb vélt vagy valós sérelem okán revánsot vehet. Emellett igazi sportrajongó! A foci iránti rokonszenvét hajviseletének kialakításakor is érvényre juttatja: stílusos Bundesliga-frizura formájában, ezenkívül a sportfogadó-irodák lelkes látogatója és támogatója.

A munkával szemben támasztott *passzív rezisztencia* híve, tehát szisztematikusan kerül minden olyan helyzetet, ahol a megerőltető fizikai tevékenység legkisebb veszélye is fennáll. Előszeretettel sütteti a hasát a Legközkedveltebb Vendéglátóipari Létesítmény (nevezzük egyszerűen kocsmának) egy-egy kényelmes sarokpadján, s kedves fajtársai körében kivirulva és felbátorodva, rendkívül nagy és okos dolgokról képes társalogni. Cimborái őszinte csodálatában tobzódva olyan szavakat foglal mondatba játszi könnyedséggel, mint: LÁTVÁNYPÉKSÉG¹ meg ORGANIZMUS².

Macsónk legfőbb erénye az állhatatosság. Olyan szelíd kitartással képes sorban állni a munkánélküli segélyért, mintha a jó magaviseletre külön felárat fizetnének.

Eme tulajdonságát a párválasztás terén is kamatoztatja, ugyanis csüggedés nélkül képes kutatni a tökéletes társ után. Élete asszonya csakis az a nő lehet, aki hitvestársi szeretetből hajlandó a férjeura *helyett* is elvégezni minden háztartási feladatot, az utódnevelés nyűgeit is vidáman magára vállalja, sőt kényelmes és barátságos otthont tud teremteni. Otthont, ahová a ház ura az egész napos fárasztó munkakerülést követően örömmel tér meg, kedvenc karosszékebe süpped, majd hondurasi, kubai, tádzsikisztáni és üzbegisztáni szappanoperák vitriolos varázsától megigézve várja, hogy csiszolódjon, fényesedjen az elméje, tisztuljon a látásmódja, tökéletesedjen a világképe, és a többórás, mozdulatlan egy helyben való ülés hatására, alulról befulladjanak a bolhái...

Ha egy szemfüles riporter mikrofon elé tudna citálni egy igazi balkáni macsót, és a mellének szegezné a kérdést, hogyan tudná jellemezni önmagát egy mondatban, valami hasonló választ kapna:

– Jellemezni önmagam? Sehogy! Attól még meghívhatnál egy sörre...

¹ Komám, a házasság egy rohadt látványpékség!

² A feleségemnek szex után soha nincs organizmusa!

Korpa Tamás

Bornemissza Péter lázáлма Huszt várában

Ürdüng praktikái nyakamat vagdossák
hullafolt-felhőn túl van-e még egy ország?
szél kele most majd elzuhan és mászik
kézen fogva járjuk a feltámadásig
dárdahegyen mára bevérzett a hangszál
óntorkú estén szoprán hangon szólj rám:
gubbinói farkas Ferenc kezét tépte
ott csüng azon most is kripta-kelepcébe
szegény Janus kacag medve-tappancs nyomja
mérges fúria száll mandulafa-lombra
téblábolunk tétlen erős várunk dőlsz-e
repedezik lassan Kelemenné körme
Valentinom hű társ táncolj be a sor(s)ba
lábszáraid felkapdossa
esztergomi portya
düledékeidnek bor csorog szájából
fűrészipor lesz csupán a holnapi mából
villamos csengőnek rozsdás torka lettem
bársonykabátomban ezredvégi Pesten
Ürdüng pusztaságon viola mezőben
üvegszilánk-vágta alkony-lepedőben
ágyban temetőben lelem meg halálom
siralmas énnékem tőled mégis válnom.

Moldvában járt a Kaszás

*Lérem, lérem¹ utolérem!
Száz kutyával összetépem!
(Moldvai népdal)*

Kert tetején lókoponyák
odvas szemén füst lobog át:
pata-zörgős lesz az éjjel...
csutakos vihart szór széjjel...
Mássz pajtásom gerendára!
Felkopott a Holdnak álla:
bölény bődít, ördög szarva
a felhőkbe fűzve-varrva!
Kasza üget, hódol a rét,
fák törzse bevérzett hétrét!
Köddel leszek összekötve:
száraz szalma ézes rögbe...
Ordas tépte kérget rágok,
csonttá fagynak a virágok
zúg a szél! Forró gyehe
csapásain körmét húzza!
Szél sózza, vagy megpörkölje!
Róka-szemű éj ne fődje!
Dördül bé s állkapcsa bömböl
tépott hús lóg gerincéből!
(a zúzmarát izzadt holtak
homlokán az ég kopogtat)
Utána futnék, bár messze
jár már gyilkos kaszahegye:
Lérem, lérem, utolérem!
Száz kutyával összetépem!
Mért nem szabad utolérem?
Sárkánytövis ég szívében...

¹ lére (csángó) -sógor

Ezra Pound-nak mondd meg kérlek

Ezra Pound-nak mondd meg kérlek
Kant ússza át az Al-Dunát
 jakobson-i titkosrendőr
 interpretál megállj kiált!
 konfesszió: konfesszorok
 ujjbegye a földben ropog
 a vádlott megszólal de hát
 az éji vándorok dalát
 a harmadnapja nem eszek
 tézispontja rágja meg
 labirintus-tégla-omlás
 törökülésben hullámmzás
 csak szeptemberi átirat
 ami minket is átitat:
 Goethe a kordbársony éjből
 egy cérnát nyakára kötött
 nyugat-keleti Dívánon
 függ még ma is ég s föld között
 Radnóti a föld alatt is
 dörzsöli agancsa nyomát
 nem tudhatom nem tudhatom
 tűzparancsok mint lövik át
 míg Hölderlin toronyablak
 függönyébe beleszédül
 és Edgar Poe Bacchus vállán
 hollótollal írni készül
 bekormozódott a tükör
 papírsárkányt harap a Nap
 Charon részeg ősz fejével
 evezővel a vízbe csap
 mondd meg kérlek Ezra Pound-nak
Kant ússza át az Al-Dunát:
 és a szatír a sarokban
 ketrecbe zárja önmagát.